

Buitengewoon Ochtendblad.

[Het Nieuws van den Dag, No. 13707]

[Zaterdag 8 Augustus 1914.]

Inhoudsopgave 8 augustus 1914

[Het Nieuws van den Dag, No. 13707]	1
DE OORLOG.	2
Overzicht.	2
Luik genomen.	3
De gevechten aan de Maas.	3
De gevechten aan de Maas.	4
De Duitschers voor Luik.	4
Onze correspondent te Maastricht seint:	4
Duitschland en België.	5
Zeeslag tusschen de Engelschen en de Duitschers.	5
Engeland en Duitschland.	5
Engeland en Duitschland.	6
Engelsche kruiser op een mijn gestooten.	6
Duitschland en Frankrijk.	6
Het telegram aan Von Schön.	6
Luxemburg.	7
In de Middellandsche Zee.	7
Rusland en Oostenrijk.	7
Duitschland en Italië.	7
Verspreide berichten.	7
De zeeslag op de Noordzee.	8
De toestand in België.	9
Mijnen op de Zeeuwsche kust.	11
De Zeeslag.	11
Geen moratorium.	11
Dienst Maatsch. 'Nederland'.	11
De gewonden te Maastricht.	11
Vrijwillige Landstorm.	12
Oude stuivers weer geldig.	12
De Koningin op inspectie.	12
Ministerraad.	12
Economische maatregelen.	12
De gevechten aan De Maas.	12
De 'Zilverbons'.	13
Uit Maastricht.	13
Dagorder van Koning Albert.	13
Duitschers en Franschen in belgisch-Luxenburg.	13
[Het Nieuws van den Dag, No. 13708]	13
Ontwrichting.	13
Land- en Tuinbouw, Oorlog... Hongersnood?	16
Van week tot week.	18
De gevechten aan de Maas.	19
Dagorder van Koning Albert.	19
Duitschland en Rusland.	20
Duitschland en Rusland.	20
Duitschers en Franschen in Belgisch-Luxenburg.	20
In de Middellandsche Zee.	20
De Neutralen.	20
Geen moratorium te Berlijn.	20
Verspreide berichten.	20
Burgers en Soldaten.	21
Onze onzijdigheid.	21
Verbod van goud-uitvoer.	21
Gisteravond is een buitengewonen Staatscourant verschenen,	22
Uit Maastricht.	22
Briefwisseling met Duitschland.	22
De uittocht van Amerikanen.	22
Nederlanders in Denemarken.	24
De Belgische gezant te Berlijn.	24

Naspeuringen van Paul Theelen: 8 augustus 1914

Geen moratorium.	24
De Bond van Nederlandsche onderwijzers en de oorlogstoestand.	24
Uit het Westland.	25
Tramaanleg voortgezet.	25
Telegrafie.	25
De Fransche kabeltelegraafmaatschappij	25
De Turksche administratie deelt mede dat telegrammen, ...	25
De overseining van uitgestelde telegrammen is geschorst	25
De toestand.	25
De actie ter zee.	26
Duitschland's militaire actie in België.	27
Ook over de mogelijkheid van Britsche hulp	27
De inneming van Luik.	28
'Hulde aan de gesneuvelden.'	28
Schoone buit.	29
De Amerikaansche persstemmen.	29
De neutraliteit van de Schelde gewaarborgd.	29
Zeeslag op de Noordzee?	30
Hulp voor de gewonden.	30
Militaire gezondheidscommissie.	30
Allerlei van de grens.	30
Voor de manschappen.	30
Uit Haarlem:	30
Paarden voor het leger.	30
Varia.	31
Prins Hendrik.	31
Steenkoolbesparing.	31
Handel en bedrijf.	31
Stoomvaart gestaakt.	31
Kalm blijven.	31
De inneming van Luik.	31
Duitschland en België.	33
Duitschland en Engeland.	33
De zeeslag.	34
Rusland en Oostenrijk.	34
Oostenrijk en Servië.	34
Oostenrijk en Montenegro.	34
De neutralen.	34
Verspreide berichten.	34

5

DE OORLOG.

Luik genomen.

De gevechten aan de Maas.

Zeeslag in de Noordzee.

10 Engelsche kruiser vergaan.

Overzicht.

15 Men moet nu wel aannemen, dat de vesting Luik, na hardnekkige gevechten, in Duitse handen gevallen is. Dit is nog betrekkelijk snel geschied, wanneer men in aanmerking neemt dat de Duitse troepen hier tegenover een moderne vesting stonden met een goed verdedigde fortenreeks en dat de aanvallers, die er eerst Woensdagavond in slaagden de Maas over te trekken, in ongunstige omstandigheden verkeerden. Met dat al wordt de reeds weergegeven indruk, dat de heftige tegenstand der Belgen een misrekening is voor den generalen staf, bevestigd.

20 Ten aanzien van de bijzonderheden der inneming van Luik zal men de nadere telegrammen dienen af te wachten.

Het is bijv. nog niet duidelijk, of de 'coup de main', door de ulanen op de stad beproefd, toen het fort Fléron door de Duitschers veroverd of onschadelijk gemaakt was, dadelijk is gevolgd door het oprukken van meerdere troepen naar de stad zelf.

25 Volgens de Berlijnsche voorstelling is dat zoo en viel de stad reeds vanochtend om acht uur in handen der aanvallers. Maar van het vermeesteren der forten zegt het Duitse bericht niets. Daarentegen zou uit een verhaal van de 'Vlaamsche Gazet' volgen dat de Duitschers Woensdag nog tot voorbij Houssees teruggetrokken waren; zij zouden dan den nieuwen aanval wel bijzonder snel hebben doorgezet.

30 Hoewel het Reuter-bericht uit Berlijn bepaaldelijk spreekt van de vesting Luik, meenen wij toch nog rekening te moeten houden met de mogelijkheid dat de Duitschers,

Naspeuringen van Paul Theelen: 8 augustus 1914

door een bres in den fortengordel, de open stad Luik hebben bezet, maar althans een deel der forten nog in handen kan zijn van de Belgen, die dan voor het bezwaar staan dat zij de Duitschers niet uit de stad verdrijven kunnen zonder hun eigen

35 landgenooten te beschieten.

Van eenig belang zijn, in verband hiermede, de berichten uit Hollandsche bron, dat de Duitsche aanvallers bij Herstal nu een verwoed gevecht, waaraan ook de bevolking van die plaats deelnam, Noordwaarts teruggeworpen zijn in de richting van Maastricht; de Duitsche commandant, die zijn troepen uit het Oosten liet oprukken, zou daarna met

40 vernietiging der stad bedreigd hebben indien de Luikenaars zich verzetten.

Wij zullen dit alles spoedig weten.

Andere vragen van belang laten nog geen antwoord toe; in de eerste plaats deze: wat doet het Fransche leger? Waarom snellen de Fransche troepen de nu in 't nauw gedreven Belgen niet eerder te hulp? Ook in België zelf wordt die vraag telkens gehoord, en

45 daar - voor het publiek althans - geen bevredigende oplossing te krijgen is, mengt zich ongetwijfeld veel angst in de ergernis over de overrompeling door de Duitschers. En het gevolg is een zoo verbitterde stemming dat deze bij het toch licht-ontvlambare Belgische volk overslaat tot weinig minder dan razernij - een toestand die de ergste uitspattingen doet vreezen en waarvan onze verslaggever in België een treffend beeld

50 geeft.

Ook elders trouwens, in Frankrijk en Rusland, uit zich een mate van verbittering, die de gebruikelijke onheusche bejegeningen van onderdanen van een staat waarmee men in oorlog is, ver overtreft. Anderzijds is het te Berlijn tot betreurenswaardigen aanval op de Britsche ambassade gekomen.

55 Bij dit alles verdient opmerking dat men nog geenerlei aanwijzing bespeurt van het vroeger met veel ophef aangekondigde stelselmatige verzet der sociaal-democraten bij een grooten Europeeschen oorlog.

Van den zeeslag bij de Doggersbank is op 't oogenblik dat wij dit overzicht samenstellen, nog niets bekend.

60

TELEGRAMMEN.

De oorlog.

Luik genomen.

65 **BERLIJN, 7 Aug. De vesting Luik genomen. Nadat de troepen in afdeelingen, die de onverwachte manoeuvre op Luik ondernomen hadden, versterkt waren, werd de aanval voortgezet. Om acht uur hedenmorgen was de vesting in het bezit van de Duitschers.**

BERLIJN, 7 Aug. De Keizer, die den chef van den generalen staf had ontvangen, zond zijn vleugeladjutant naar den Lustgarten en het aan de menigte mededeelen, dat de vesting Luik genomen was.

70 Het publiek barstte uit in een geweldig gejuich.

Een nader particulier bericht uit Berlijn meldt:

75 De Keizer deelde hedenavond van het balcon van zijn paleis onder luid gejubel van de daarvoor saamgestroomde menigte mede, dat Luik in een stormaanval was genomen en dat vele duizenden Belgen krijgsgevangen werden gemaakt.

Een Maastrichtsche berichtgever telefoneert ons:

Hedenmorgen is Luik, nadat de Duitschers het bombardement den geheelen nacht hadden laten voortduren, gevallen.

80 Achttien huizen waren reeds in brand geschoten, toen om half vier in den vroegen ochtend de vlammen uitbraken in de citadel. Om halfzeven ontruimde het garnizoen daarop de stad en de forten, uitgezonderd het fort Herstal in het noordelijk gedeelte van de stelling. De Belgen trokken af in de richting van Seraing.

85 Dit fort was er in den loop van den nacht in geslaagd, de noordelijke Duitsche aanvals-colonne terug te werpen en hield stand. De verwachting is, dat ook dit fort, nu de Duitschers in Luik zijn, zich wel spoedig zal moeten overgeven. Tijdens het bombardement verborgen de Luikenaars zich in de kelders hunner woningen.

De gevechten aan de Maas.

90 **BRUSSEL, 7 Aug.** De "Peuple" zegt, dat tot gisteravond zeven uur de beschieting van Luik niet meer dan zes of zeven branden had veroorzaakt. Vooral tusschen halfdrie en vier uur werd er geschoten. Om kwart over vijf kwam er een onderhandelaar om nog eens de overgave der stad voor te stellen. Om kwart over zes werd de beschieting voortgezet.

95 De bladen zeggen, dat door het geheele land de staat van beleg is afgekondigd.

BRUSSEL, 7 Aug. De minister van oorlog deelt mede, dat de Duitschers een wapenstilstand van 24 uur hebben gevraagd. De stad Luik is niet door hen bezet. De

Naspeuringen van Paul Theelen: 8 augustus 1914

Duitschers erkennen, dat er 25,000 (?) van hun mannen buiten gevecht zijn gesteld. Het gerucht, dat de Luiksche bevolking op de Duitschers geschoten zou hebben, is volstrekt valsch.

BRUSSEL, 7 Aug. (part.). Officieele inlichtingen melden, dat het gevecht, dat in den afgelopen nacht vóór Luik heeft plaats gehad, buitengewoon hevig is geweest. De Belgische soldaten waren verplicht op enkele plaatsen te wijken. Zij legden een buitengewonen moed aan den dag. In dichte rijen trokken de Duitschers naar de forten op en leverden hevige gevechten. Alle omstreken van Luik zijn vernield, de huizen zijn verbrand of met den grond gelijk gemaakt. De regen viel bij stroomen neer. De Deutsche troepen waren viermaal grooter dan die der Belgen.

De gevechten aan de Maas.

BRUSSEL, 7 Aug. (Part.) De Fransche troepen hebben met de Belgische contact gekregen in de nabijheid van Luik.

De Duitschers voor Luik.

BERLIJN, 7 Aug. Onze voorhoede is eergisteren langs de geheele grens België binnengerukt. Een onbeduidende troepenafdeeling deed een aanslag op Luik, met groote dapperheid. Enkele ruiters drongen de stad binnen en wilden zich meester maken van den commandant, die zich slechts door de vlucht redden kon.

De aanslag op de modern gebouwde vesting zelf is niet gelukt. De troepen staan vóór de vesting en houden voeling met de tegenpartij.

Natuurlijk zal de geheele pers van het vijandelijke buitenland deze onderneming, die zonder eenigen invloed is op de ontwikkeling der groote operaties, tot een nederlaag stempelen.

Voor ons is zij slechts een daad, die alleen staat in de oorlogsgeschiedenis, en een bewijs voor den moedigen, strijd lustigen geest van onze troepen.

MAASTRICHT, 7 Aug. (Van onzen correspondent). Zoo juist zijn de drie te Maastricht overleden slachtoffers, een Belg en twee Duitschers, met militaire eer begraven. Een peloton soldaten onder commando van kapitein Boots schreed vooruit, daarna volgde de lijkwagen van den Belg, gedekt met een krans, daarna de consul van België, de heer Schols in uniform, een geestelijke en een uit Visé gevluchte dame en heer; daarna volgde de lijkwagen der Duitschers, gevolgd door den consul van Duitschland, den heer L. Haex, den vice-consul, den heer Lengersdorff, dominee Bax, de burgemeester en wethouders en enkele militaire autoriteiten. Langs den weg stonden duizenden menschen geschaard, vol mededoogen met de gevallen van beide natiën, die hun leven gegeven hebben in dienst van het vaderland. Van enkelen hoort men wel eens het partijtrekken van de eene partij boven de andere. Het kanonvuur, dat een poos gezwegen heeft, was om 2 uur weer hevig in de richting van Luik, vermoedelijk is het afkomstig van zwaar Duitsch geschut.

Het gerucht gaat hier voortdurend dat Luik genomen is; een inwoner van het dorpje Canne vertelde echter dat daar een postduif uit Luik was aangekomen, meldende, dat in Luik niets verwoest, was. De Duitschers moeten ontzaglijke verliezen geleden hebben. Uit betrouwbare bron verneem ik, dat in den nacht van Woensdag op Donderdag het fort Barchon genomen is door het 25e en 63e regiment uit Aken en Keulen met geweldige verliezen. Op Pontisse en Liers is geschoten. Hoogstwaarschijnlijk is nu het 90e regiment doorgelaten tusschen de forten Pontisse en Liers waardoor het te Herstal kwam en daar geheel vernietigd was. De Duitschers zouden toen een wapenstilstand hebben aangevraagd om hunne dooden te begraven. Misschien in dat de reden dat het geschut zoo lang zweeg. De Prins is om twee uur vertrokken.

Onze correspondent te Maastricht seint:

Maastricht, Vrijdagavond.

In het Roode Kruis komende, hoorde ik, dat er heden overdag geen gewonden meer gekomen zijn, maar dat er bericht was dat hedenavond uit de richting St.--Geertruid weer gewonden te wachten waren. Dr. van der Goot, die met den Prins uit Den Haag kwam, zal als chirurg in de ambulance optreden. Al de doktoren uit de stad doen bij afwisseling dienst, zoodat de geneeskundige hulp er uitstekend is. Zuster Wessels zal als hoofdverpleegster dienst doen. Dr. Schaepkens en mevrouw dr. van Rood zijn in de ambulance te Eijsden. In het gesticht Calvariënberg zijn thans nog 20 gewonden, waaronder 6 Belgen, terwijl er 5 dooden zijn, van welke er heden drie begraven zijn. Hedenavond te halfnegen wordt ten stadhuize een vergadering, gehouden door B. en W. met den armenraad en het burgerlijk armbestuur om maatregelen te nemen, ten einde den nood, die eerstdaags kan ontstaan, te lenigen. Eene jonge dame uit Luik, dochter van

Naspeuringen van Paul Theelen: 8 augustus 1914

165 een ambtenaar, die hedennamiddag per fiets te Maastricht kwam, deelde mede, dat de
Duitschers inderdaad te Luik zijn, dat zij zich meester gemaakt hadden van de
openbare gebouwen, maar dat de vesting zich niet heeft overgegeven. De generaal
weigert beslist, de Duitschers hebben een ultimatum gesteld en zullen anders de stad
170 bombardeeren. De burgerij schijnt voor overgave te zijn, wat te begrijpen is, daar de
stad dan ongedeerd zal blijven. Volgens die dame was de burgemeester naar Brussel.
Zooals zoeven een geloofwaardig persoon uit de buurt van Hasselt meedeelde, is de
Roode Kruisdienst in België onvoldoende. Er schijnt hulp gevraagd te zijn uit
Brussel en Leuven, in den omtrek van Luik, naar den kant van Tongeren, moeten massa's
gewonden liggen, die niet geholpen kunnen worden. In al die dorpjes patrouilleeren
175 voorposten der Duitschers, die de bewoners ongemoeid laten als ze hen van het noodige
voorzien.

BRUSSEL, 7 Aug. (part.). De Luikenaars, die met den trein van 9 uur gisteravond te
Brussel zijn aangekomen, verklaren, dat de nacht van Woensdag op Donderdag een van de
180 meest tragische is geweest, dien zij hebben medegemaakt. Van acht uur in den avond
tot halfzeven in den morgen heeft de slag geen enkel oogenblik opgehouden. De
Duitschers, die vast besloten schenen om door te dringen, hebben duizenden mannen
moeten opofferen: men spreekt van 20,000 dooden. De Duitschers hadden batterijen
opgesteld, afmetingen 12 en 15, zoodat de geheele omtrek van Luik onder een regen van
kogels lag. Bressoux staat in brand, evenals Herstal, uit sommige forten was het vuur
185 zóó sterk, dat geheele rijen Duitschers werden weggevaagd. Zij ontvangen voortdurend
nieuwe versterkingen en beginnen steeds opnieuw den aanval. Des morgens om 2 uur
passeerden de vier regimenten karabiniers de brug van Fragnee onder het vuur van den
vijand. De tegenstand van de Belgische troepen is bewonderenswaardig. Om tien uur in
den morgen hielden zij nog steeds flink stand.

190 **BRUSSEL, 7 Aug. (part.).** Gisteravond is aan het Noorderstation een trein uit Luik
aangekomen. Behalve 40 Belgische gewonden vervoerde deze trein ongeveer 100
krijgsgevangen genomen Duitse soldaten.
Verschillenden van deze gevangenen waren gekleed in Engelsche uniformen. In Brussel
195 was men zeer verontwaardigd over deze tactiek der Duitse tegenstanders. Nadat de
gewonden uit den trein waren gedragen, ging de trein verder naar de plaats waar de
Duitschers zullen worden opgesloten.

BRUSSEL, 7 Aug. (part.). Gisteravond om 11 uur werd het volgende officieele bericht
200 uitgegeven door het ministerie van oorlog. De toestand blijft, van militair oogpunt
bezien, normaal. Het plan van den generalen staf wordt stelselmatig afgewerkt. Na
drie dagen lang bij Luik ie hebben standgehouden en drie Duitse legerkorpsen, het
zevende, het tiende en het negende, te zamen 120,000 man, te hebben teruggedrongen,
205 hebben de Belgische troepen nog voldoende kracht om den vijand verder te bestrijden.

BRUSSEL, 7 Aug. (part.). Gistermorgen arriveerde alhier een trein met dertig Duitse
spionnen.

Duitschland en België.

210 **DEN HAAG, 7 Aug. (part.).** De Belgische gezant te Berlijn en de verdere leden van de
Belgische legatie in de Duitse hoofdstad zijn heden van daar te 's-Gravenhage
aangekomen en, na kort oponthoud, via Rotterdam naar Brussel doorgereisd.

Zeeslag tusschen de Engelschen en de Duitschers.

215 **LONDEN, 7 Aug.** Volgens de bladen van Donderdagavond, zal er heden een zeeslag plaats
hebben ten oosten van de Orkney-eilanden.

Engeland en Duitschland.

220 **LONDEN, 7 Aug.** Minister Churchill heeft in het Lagerhuis, sprekende naar aanleiding
van het vergaan van de *Amphion*, gezegd: 'Het onoordeelkundig verspreiden van mijnen
in wateren waarin neutrale handelsvaartuigen varen, die daardoor vernield zouden
kunnen worden, is in den oorlog geen gebruik (toejuichingen). Het verdiende daarom
nauwkeurig onderzocht te worden door de mogendheden. De admiraliteit wordt niet
verschrikt door dergelijke incidenten en haar maatregelen voorzien erin, dat zulke
225 gebeurtenissen tot een minimum beperkt worden.'

LONDEN, 7 Aug. Een bijzondere correspondent van Reuter, die uit Berlijn kwam,
bericht, dat daar de mededeeling van de oorlogsverklaring gevolgd werd door een
aanslag op het Engelsche gezantschapsgebouw. Het volk belegerde het gebouw gedurende

Naspeuringen van Paul Theelen: 8 augustus 1914

230 verscheidene uren en verbrijzelde alle vensters. Gedurende de kloppartij werden twee
Engelschen en twee Amerikaansche journalisten gearresteerd, onder verdenking van
spionage. Na eenige uren werden zij weder in vrijheid gesteld, door bemiddeling van
den Amerikaanschen gezant. Alle Britsche onderdanen die in Duitschland verblijf
235 houden kunnen nog tijdelijk blijven; onder voorwaarde, dat zij zich om de drie dagen
bij de politie melden. Omstreeks veertig Engelschen zijn in een fort te Spandaw
opgesloten. De Amerikaansche gezant hoopt hun invrijheidstelling te verkrijgen. Onder
de gevangenen bevindt zich kapitein Holland, een Engelsch instructeur in dienst van
de Turksche marine.

240 Engeland en Duitschland.

LONDEN, 7 Aug. De "Daily Telegraph" schrijft:

Wij vernemen met genoegen dat, al is de eindbeslissing nog niet genomen, de meening
in hooggeplaatste kringen sterk geneigd is tot een militaire interventie te land zoo
spoedig mogelijk. Het ministerie, van oorlog zet zijn voorbereidende maatregelen zoo
245 snel mogelijk voort en bij de nieuwe militaire situatie die op 't vasteland begint te
ontstaan, dankzij de dappere verdediging van het Belgische leger, vertrouwt en hoopt
men, dat zoo spoedig mogelijk een zoo groot mogelijk deel van het expeditie-korps zal
vertrekken.

250 **LONDEN**, 7 Aug. (vertraagd). Asquith zeide voorts in het lagerhuis, dat het Duitse
voorstel betreffende Frankrijk inhield, dat, achter den rug van Frankrijk om,
Engeland aan Duitschland de vrije hand zou geven om alle koloniën van Frankrijk
buiten Europa te annexeren. Welk antwoord had Engeland kunnen geven toen België een
beroep op Engeland deed, indien het 't Duitse voorstel aangenomen had? Wij hadden
255 moeten antwoorden, dat wij aan de mogendheid welke België bedreigde, de verplichting
om ons woord gestand te doen, hadden versjacherd! Het huis – aldus Asquith – heeft de
indrukwekkende proclamatie van den Koning der Belgen aan zijn volk gelezen.
(Gejuich), ik zou niet gaarne de man zijn, die dit beroep met een onbewogen hart kan
lezen. (Toejuichingen).

260 **LONDEN**, 7 Aug. Reuter verneemt, dat het departement van buitenlandsche zaken het
volgende telegram van prins Lichnowsky, den Duitschen gezant, uit Holland ontvangen
heeft: "Ik verzoek u, aan den Koning en de regeering mijn oprechten dank over te
brengen voor de groote hoffelijkheid, mij tijdens de reis betoond." (get.
265 Lichnowsky).

LONDEN, 7 Aug. Als voorbeeld van de spontane aanbiedingen der Engelsche koloniën in
dezen tijd van crisis wordt Canada genoemd, dat een contingent organiseert van 20,000
man voor den dienst in den vreemde.

270 **LONDEN**, 7 Aug. Er is een oproep aangeplakt, waarin gezegd wordt, dat het leger
onmiddellijk behoefte heeft aan 100,000 man, in de ernstige crisis, welke het land
thans doorleeft. Kitchener zegt vertrouwen te hebben, dat een ieder, wien de
veiligheid des rijks ter harte gaat, zich terstond zal laten aanwerven. Men moet
275 dienst nemen voor drie jaar of tot het einde van den oorlog. De vereischte leeftijd
is tusschen 19 en 30 jaar.

Engelsche kruiser op een mijn gestooten.

280 **LONDEN**, 7 Aug. (Officieel). Vanmorgen is de Engelsche kruiser "Amphion" op een
onderzeesche mijn gestooten en gezonken. Er zijn 131 dooden en 152 geredden, onder
wie de kapitein en 16. officieren.

Duitschland en Frankrijk.

285 **BERLIJN**, 7 Aug. Een Neurenberger, die Zondag uit Parijs in Duitschland terug is
gekeerd, vertelt dat de Duitschers, die te Parijs naar de Stations ijldde, door de
bevolking met geweld werden tegengehouden, zoodat zij niet binnen den vastgestelden
termijn konden vertrekken. Wie zich na het verstrijken van dien termijn nog te Parijs
ophield, zou van regeeringswege met vrouw en kinderen naar het Westen van Frankrijk
gebracht worden, waar alle Duitschers onder bewaking te werk gesteld zouden worden
290 bij den landarbeid en bij den oogst.

NOMENY, 7 Aug. (Part.) Fransche cavalieristen hebben een Duitse patrouille, wier
paarden uitgeput waren, genomen. (Nomeny ligt aan de grens ten noorden van Nancy.)

Het telegram aan Von Schön.

295 **BERLIJN**, 7 Aug. Het telegram van den Rijkskanselier aan den gezant te Parijs dd. 3

Naspeuringen van Paul Theelen: 8 augustus 1914

Aug. 1 u. 05 n.m., waarin frhrr. Von Schön opdracht kreeg, wegens het betreden door Fransche troepen van Duitsch gebied te verklaren aan de Fransche regeering, dat in Duitschland door de Fransche aanvallen de oorlogstoestand was ingetreden, werd te Parijs wellicht opzettelijk verminkt ontvangen, zoodat het op vele punten onbegrijpelijk was. Nochtans legde de gezant, die den toestand juist inzag, een verklaring af, die in hoofdzaken met zijn opdracht overeenkwam. Deze opdracht luidde als volgt:

BERLIJN, 3 Aug. 1.05 n.m. Duitse troepen hadden tot dusver bevel, de Fransche grens ten strengste te ontzien en dit werd overal streng opgevolgd. Niettemin overschreden, ondanks de verzekering, dat zij een strook van 10 K.M. zouden ontzien, de Fransche troepen reeds gisteren de Duitse grens bij Altmunsterol en op den bergweg in de Vogezen en staan nog op Duitsch gebied. De Fransche vlieger die over Belgisch gebied moet zijn gevlogen, moet, bij een poging den spoorweg bij Wesel te vernielen, reeds gisteren neergeschoten zijn.

De aanwezigheid van verschillende andere Fransche vliegtoestellen is gisteren boven het Eifelgebied zonder eenigen twijfel vastgesteld. Gisteren wierpen Fransche vliegers bommen op de spoorwegen bij Karlsruhe en Neurenberg.

Frankrijk heeft ons dus in oorlogstoestand gebracht. Wij verzoeken Uwe Exc. het bovenstaande hedennamiddag 6 uur aan de regeering ten uwent mede te deelen, uw reispassen te vragen en, na de zaken overgedragen te hebben aan het Amerikaansche gezantschap, te vertrekken.

Luxemburg.

BRUSSEL, 7 Aug. (part). Generaal Tulff von Tschepe, commandant van het Duitse legerkorps dat Luxemburg heeft bezet, zegt in een manifest aan de inwoners van Luxemburg:

"Keizer Wilhelm heeft getracht den vrede te bewaren doch Frankrijk heeft de neutraliteit van Luxemburg geschonden en is begonnen met de vijandelijkheden. Daarom heeft de Keizer zijn troepen bevolen, Luxemburg te bezetten."

In de Middellandsche Zee.

LONDEN, 7 Aug. (part.). Volgens een telegram uit Messina zijn gisteravond de Duitse oorlogsschepen "Göben" en "Breslau" in zuidelijke richting vertrokken. Gedurende den nacht werd een hevig kanongebulder gehoord.

ROME, 7 Aug. (part.). De "Tribuna" bevestigt, dat de Duitse kruisers "Göben" en "Breslau" Messina verlieten. Een hevig kanongebulder werd te Messina gehoord. Men verzekert, dat 10 Engelsche schepen de "Göben" en "Breslau" opwachten. Het Oostenrijksche eskader zou Pola hebben verlaten om de Duitse schepen te helpen.

MALTA, 7 Aug. Hier heerscht groote geestdrift. Een dichte menigte, trekt door de straten met de vlaggen van de Triple Entente en houdt een manifestatie voor het Fransche consulaat.

Rusland en Oostenrijk.

St. PETERSBURG, 7 Aug. Volgens inlichtingen van den generalen staf hebben de Oostenrijkers het vuur geopend tegen een Russische grenspost, twaalf uren vóór de oorlogsverklaring.

St. PETERSBURG, 7 Aug. Medegedeeld wordt, dat Rusland kan rekenen op een welwillende houding van Turkije.

Duitschland en Italië.

ROME, 7 Aug. (part.). Italianen hebben de Duitse stoomboot "Bayern", die duizend ton munitie aan boord had, gedwongen, Napels te verlaten. De lading werd op de Duitse vrachtboot "Marsala" overgeladen, die naar onbekende bestemming vertrok.

Verspreide berichten.

BERLIJN, 7 Aug. In 1870 werd op 15 Juli het mobilisatie-bevel gegeven. Pas drie weken later had het eerste groote gevecht plaats. Zoo zal ook nu, niettegenstaande het spoorwegnet zooveel uitgebreider is geworden, nog wel eenige tijd verlopen voor de groote massa's verzameld zijn en een beslissenden slag kunnen leveren.

In aanmerking genomen de ophanden zijnde operaties wil het opperste legercommando nog wachten met het publiceeren van berichten. Naar wij van toonaangevende zijde vernemen, is bij den generalen staf nog geen enkele opmerking betreffende de mobilisatie ingekomen.

Naspeuringen van Paul Theelen: 8 augustus 1914

De mobilisatie der spoorwegtransporten hebben dan ook in de grootste orde plaats volgens het in vreedetijd ontworpen plan. Ook in Oostenrijk-Hongarije loopt de mobilisatie goed van stapel. De tusschen de chefs der legerstaven van Oostenrijk-Hongarije en Duitschland sinds jaren bestaande persoonlijke betrekkingen zijn onder deze omstandigheden nog enger en vertrouwelijker geworden.

BERLIJN, 7 Aug. Het hoofdbestuur en het dagelijksch bestuur van de sociaal-democratische partij wekt de partijgenooten, die niet onder de wapens zijn gekomen, op om deel te nemen aan het werken aan den oogst en organisaties op te richten voor gelijkmatige verdeling van arbeidskrachten.

BERLIJN, 7 Aug. Prins von Bülow heeft in de 'Hamburger Nachrichten' een vaderlandsch bevende opwekking geplaatst. Zij besluit aldus:
ook wanneer de wereld vol duivels was, dan nog zou het Duitsche volk zich zijn plaats onder de zon weten te verdedigen.

De 'Frankfurter Zeitung' schrijft: Hoe ook in deze dagen diplomatiek wordt gemanoevreed om Duitschland voor den vorm aan de kaak te stellen als vredeverstoorder, geen onbevooroordeeld mensch kan er aan twijfelen dat Rusland ons in dezen oorlog heeft gedreven, hem onvermijdelijk heeft gemaakt door zijn mobilisatie en door directe militaire kunstgrepen feitelijk heeft ontketend. Alles wat over de houding van Frankrijk bekend werd gemaakt had slechts de bedoeling den indruk te wekken dat Duitschland de aanvallende partij is geweest.

BERLIJN, 7 Aug. De Rijksdag-afgevaardigde Erzberger heeft zijn rapport voor de in het voorjaar benoemde legercommissie ingediend.

De conclusie luidde dat leger en vloot voortreffelijk zijn uitgerust en dat de Duitsche bewapening, zoowel wat de geweren als de artillerie betreft, die van de tegenstanders overtreft. Het Duitsche volk kan, wat dit betreft, het volste vertrouwen hebben.

KIMBERLEY, 7 Aug. (officieel). Tengevolge van de financieele crisis zijn de De-Beersmijnen tot nader order gesloten. De maatschappij neemt maatregelen ten einde alle blanke werklieden te onderhouden tot het werk hervat kan worden. De inlandsche werklieden zijn dadelijk naar huis gestuurd.

PARIJS, 7 Aug. De Kamer van Koophandel heeft, teneinde aan het tekort aan munt tegemoet te komen, aan de regeering verzocht gemachtigd te worden tot het uitgeven van klein papier boven 5 francs, dat steeds inwisselbaar zal zijn tegen bankbiljetten.

PARIJS, 7 Aug. Hanotaux doet in de *Figaro* een beroep op de neutrale mogendheden en de Amerikaansche republieken betreffende de vorming van een comité, dat waken zal tegen de verkrachting van het menschelijk recht. Het comité zou samengesteld kunnen worden uit Wilson, Bryan, de drie presidenten der A-B-C staten, Carnegie, Root, Bacon, Butler e. a.

PRAAG, 7 Aug. Het Czechische radicale orgaan 'Ceske Slovo' schrijft: Wanneer er ooit twijfel is geweest, met name in de Slavische wereld, omtrent de vastheid van het Oostenrijksch-Duitsche bondgenootschap, vooral van de zijde van Duitschland, dan zal deze twijfel thans geheel verdwenen zijn. Het woord van Nibelungentrouw kon ten tijde van het Marokko-conflict als een holle phrase worden opgevat, thans echter is dit woord omgezet in een daad. Met dit feit moet men in dezen beslissenden tijd rekening houden. Op het Europeesche krijgstooneel zijn het lot van de Donaumonarchie en van het Duitsche rijk onverbreekbaar verbonden door een bondgenootschap op leven en dood.

LONDEN, 7 Aug. De banken zijn geopend. De bankzaken worden op normale wijze voortgezet.

WASHINGTON, 7 Aug. De regeering der Unie heeft vertoogen gericht tot de Duitsche regeering, ten einde de onmiddellijke loslating te verkrijgen van de Amerikanen die in Duitschland vastgehouden zijn tijdens de mobilisatie.

De zeeslag op de Noordzee.

Geruchten en maatregelen.

IJmuiden 7 Aug. 8 uur 's avonds.

Onze verslaggever te IJmuiden telefoneert:

De binnenlandsche visscherij-schepen brengen allen berichten over de aanwezigheid van Engelsche en Duitsche oorlogsschepen op de Noordzee, maar hebben niets vernomen of
430 gezien van een zeeslag. Zelfs kanongebulder is door de visschers niet vernomen. Spoedig na het bekend worden van het bericht dat op de Noordzee een zeeslag geleverd werd, deden hier de zonderlingste geruchten de ronde. Bij het Britsche vice-consulaat ontving men een telegram, dat negentien Duitsche oorlogsschepen tot zinken waren gebracht. Ook wist men te vertellen, dat aan het Duitsche consulaire agentschap
435 bericht was ontvangen, dat Duitsche torpedobooten te IJmuiden zouden komen om kolen te bunkeren. Bij navraag onzerzijds bleek hiervan niets bekend te zijn. Tevens liep het gerucht, dat een Duitsch oorlogsschip naar IJmuiden opvoer, met 139 gewonden. Bevestiging van dit bericht hebben we niet kunnen krijgen. We waren hier getuigen van een oplaaien van gevoelens van menschlievendheid, die in
440 deze benarde, wreede tijden weldadig aandeed. Niet zoodra liep evengenoemd gerucht, of het Roode en het Witte Kruis sloegen de handen ineen. Van het oude afslaggebouw en van het indertijd door Prins Hendrik geopende Witte Kruis-reddingstation waait de vlag van het Roode Kruis. Het laatste gebouw is natuurlijk steeds gereed; het eerste was men bezig in gereedheid te brengen en in een minimum van tijd boden zich tal van
445 vrijwilligers aan, die met emmer en bezem alles schoonmaakten. Men had haast handen te veel. Terwijl we dit seinen, is men bezig in het gebouw bedden te brengen en alle noodige maatregelen te nemen. Men wil gereed zijn als 't soms spoedig noodig mocht wezen, 't is ieder oogenblik te wachten. Heerlijk om te zien, dien ijver van mannen en vrouwen, die straks, als 't noodig
450 mocht zijn, zich zullen wijden aan een werk des vredes te midden van dezen schrikkelijken oorlogstijd.

De toestand in België.

(Van onze eigen verslaggever).

455 Uit Brussel
Uit Brussel wordt ons Vrijdagavond geseind:
Langzaam dringt hier het nieuws door, dat er hevig gevochten moet zijn om en bij Luik. 's Middags al kwam een trein met een honderd gewonden binnen, die door de Brusselaren met begrijpelijke ontroering ontvangen worden.
460 Tienduizenden staan den gansen en dag op het plein voor de Gare du Nord, nu eens in kleine groepjes, die met elkaar het oorlogsnieuws bespreken, dan met aanzwellend gemurmer samenstroomend, als men meent weer een allemand in handen te hebben. Blijkt dat waar te zijn, dan laait het gemurmer op tot een woest gehuil, en stort zich de menigte te zamen tot één dichte knot waarin een ongelukkige wordt vertrappt,
465 misschien zwaar mishandeld, indien niet tenminste de Garde civique in staat is, zich gauw tusschen het woeste volk en het slachtoffer te wringen. Gelukt dat, dan kruisen zij de geweren met de korte breede bajonetten over elkaar en stuwen zoo langzaam het volk voort. O! de meest woedende stemming die ooit geheerscht moet hebben na de Fransche revolutie is gekomen over het Belgische volk.
470 Ik seinde reeds, dat in Antwerpen geen winkel en geen huis waar Duitschers woonden werd gespaard, in Brussel is het niet minder. Overal ziet men huizen waar de raamgaten zwart u aangapen; want de ruiten, de roeden zijn er uitgegooid, getrapt, gestormd. Binnen in ligt puin, vermorzeld huisraad en kleeren opgestapeld tot hooge bergen.
475 Hier en daar heeft men reeds de ramen dichtgespijkerd en op de planken aangekondigd dat het huis eigendom van den Belgischen militairen staat is. Wat er van de Duitschers werd? Wie alleen als slechte daad op zijn geweten had, Duitscher te zijn, kwam er meestal dragelijk af, maar wie gepoogd had spionnendienst te doen of daarvan verdacht werd, dien verging het erger.
480 O! 't gepeupel, nu losgelaten in haast volle vrijheid, heeft weer de meest verschrikkelijke daden op zijn geweten. Niet dat ik de intense woede van het zóó aangevallen Belgische volk niet begrijp, maar welk nut hééft het, een Duitsche vrouw bij de haren langs de trappen het huis uit te slepen en haar kindje van drie maanden uit de bovenste verdieping op straat te slingeren! Maar we staan weer op de plaats
485 voor de Gare du Nord, de dichte drommen kruipen weer bijeen, ieder de Belgische kleuren op de borst, meestal daarbij nog de Engelsche en de Fransche. De enkele paardekop, dien men boven de hoofden uit ziet, draagt ter weerszijden kleine Belgische vlaggen. Grootere vlaggen zwieren heen en weer in de woestzwaaiende handen van betoogers. Hun gejoel laait op tegen de indrukwekkende grijze steenmassa van de
490 Gare du Nord. Op de hotels en de café's rondom de plaats staat met groote plakaten dat men Belgisch café houdt, alleen Belgisch bier verkoopt, dat men waarachtig België is, van Mons, van Liege, van Louvain. 'Wie daar?' Tien, twintig stemmen schreeuwen het uit, de wit opgewonden gezichten

Naspeuringen van Paul Theelen: 8 augustus 1914

woedend naar mij gericht. 'Non, non, je suis Hollandais!' weerleg ik, zoo luid ik
495 kan. 'Hollandais, st. Hollandais, is 't Waar! Is 't zoo? Ja, hij heeft het
Hollandsche accent. Hollanders zijn vrienden. Leve Holland!' 'Wat?' brult weer een
ander. 'En ze helpen Duitsche gewonden, ze laten de Duitschers door Limburg. Waarom
vechten ze niet met ons?' Maar toch bedaart de storm weer en wordt de aandacht weer
500 afgeleid door iets anders. Een Belgisch officier komt het station uit tot op de
trappen, treedt dan naar voren met den hoed in de hand en zwaait bedarend met de
armen. 'Silence, silence, Belgen!'
Onze gewonden komen binnen! Alsof olie is geslingerd in smeulend vuur, zoo vliegt
enthousiasme omhoog. Alles stort zich vooruit. Men worstelt met de burgerwacht, men
schreeuwt, men loeit en brult regels uit de Brabançonne en de 'Vlaamsche Leeuw', of
505 wel hoort men plots boven alles uit: 'Aux armes citoyens!' 'Formez vos bataillons!'
Maar de Belgische officier blijft steeds de armen bezwerend bewegen en langzaam wordt
het nu overgenomen: 'Silence, silence!' Het publiek wordt weer teruggedrongen, auto's
van het Rode Kruis komen in razende vaart aangereden en daar, hoog op de schouders
van vier mannen, draagt men op een baar den eersten gewonde, gevallen in het gevecht
510 in den nacht van Woensdag op Donderdag. Weer barst gejuich uit. Weer het silence-
geroep, en eindelijk gaat onder betrekkelijke stilte de gewonde in den auto. De
hoeden gaan af en wie er dicht bij staat roept zacht: 'held!' 'Leve het kleine
België'. 'We eeren je!' En soms roept, zwakjes een warmbloedige Waal terug; 'Leve ons
land!'
515 Baar na baar komt het station uit.
In het station zelf heerscht de grootst mogelijke wanorde. Men stormt naar de
treinen, men juicht tot de vertrekkende soldaten, men schreeuwt maar opgewonden
uitroepen, of men trekt over de perrons, voorafgegaan door een Belgischen vlagdrager.
Daar komen de treinen terug met de soldaten, die denganschen nacht gevochten hebben
520 en nu vervangen zullen worden door versche troepen. Het negende regiment heeft er
maar weinigen bij. Een van de soldaten vertelt mij hoe dat komt: 'We hebben een
charge van Duitsche cavalerie moeten opvangen op de bajonetten en ze zijn er op
gelopen als op een muur!' Het zweet staat hem zwaar op 't voorhoofd en zijn ontzette
oogen staren, alsof ze al het verschrikkelijke nog weer eens voor zich zien. 'O! 't
525 was ontzettend! O! God, 't was zoo ontzettend! En de mitrailleurs aan weerskanten!
Waarachtig, ja zag ze vallen als koren voor de maaaimachine. Een Duitsche
parlementair, die na den aanval kwam vragen, of Luik zich wou overgeven, kon met de
auto niet een korteren weg terugnemen, want een barricade van dooden lag op den weg.
De Duitschers zetten er alles op om de Maaslinie te forceeren. Er zijn kleine troepen
530 ten Noorden van de Luiksche forten omgetrokken, die een treffen zullen moeten hebben
met Belgische afdeelingen bij Leuven, andere Duitsche regimenten trekken langs de
linie heen naar het Zuiden, den Franschen tegemoet, om hun slag te leveren. Over de
Maas heeft men nu een breede brug geslagen om de Duitsche legioenen te kunnen doen
overtrekken. Men moet de Maaslinie forceeren, of men is verloren en alles wijst er op
535 dat een reusachtige troepenmacht in Oost-België wordt geconcentreerd.
Waar blijven de Franschen? gaat 't door 't Belgische land. Angstig staart men bij
Oostende de zee in, of de Engelsche schepen al opdagen. België strijdt met den moed
van een door intense woede opgezweepten man, die weet: Verliezen beteekent misschien
voor ditmaal en voor altijd verloren.
540 Donderdagavond om tien uur kwamen in Brussel Duitsche krijgsgevangenen binnen, een
armzalig troepje kleine moedelooze mannetjes in bijna lichtgrijze uniformen. Het
woedend geloei van de tienduizenden om heen schijnt ze zelfs niet meer te treffen. De
Belgen willen hen lynchen en worstelen met de soldaten, die den krijgsbuit
beschermen.
545 De Duitschers sjokken doodmoe voort, 't hoofd omlaag, meestal zonder helm; achter hen
aan loopt recht op een Duitsche reus, hoog boven de sterke Belgische wacht uit die
hem omringt. Met martiale koelbloedigheid buigt hij soms even het hoofd naar den
naast hem loopenden officier. 'Wie?' 'so!' en schrijdt weer verder, alsof hij
gemoedelijk converseerde op een namiddagwandeling, 't Is een kolonel.
550 Laat ik nog op één ding wijzen. Het Belgische volk is furieus en de woede begint zich
ook langzaam te richten, op de Hollanders, want ondanks het officieele dementi
gelooft men dat de Duitschers ongestoord door Limburg mochten dringen, dat de
Hollanders heulen met Deutschland. Ik was vanmiddag even bij den secretaris van het
Hollandsche gezantschap, den heer Van Vollenhoven, die hielp een soort legitimatie in
555 elkaar te timmeren, omdat ik in Holland geen tijd had een pas aan te vragen. En deze
zeide mij: 'Laten de Hollanders in 's hemelsnaam toch oppassen de neutraliteit te
bewaren. Waarachtig, anders blijft er niet één Hollander in België over. Dan
verscheurt men ze allemaal!' En ik zou daarmede durven instemmen. Want ik heb zelf
reeds veel kleinen last gehad van mijn Hollanderschap en velen met mij. Een

560 krachtiger dementi meer uitgebreid, van regeeringszijde, zou zeker gewenscht zijn.
En nu naar Leuven!

Nederland en de Oorlog.

Mijnen op de Zeeuwsche kust.

565 Men seint ons uit Middelburg:

Een vermoedelijk Noorsch stoomschip is op ongeveer twaalf mijl van Vlissingen in de Wielingen op een mijn gevaren en gezonken.

De mijnenlegger 'Hydra' vertrok onmiddellijk daarheen en redde de bemanning, die in booten was gegaan. Reddingsbooten en sleepbooten gingen ter assistentie uit.

570 De mailbooten van de maatschappij Zeeland varen niet meer naar Queensborough, doch naar Folkestone.

Het ongeval gebeurde omstreeks 6 uur. Het schip kreeg een groot gat in den boeg en zonk bijna geheel. Het werd op een zandbank gesleept. Men zal redden wat te redden valt.

575 Men seint ons uit IJmuiden:
Hedenmiddag is te IJmuiden een Hollandsch jongmensch in arrest genomen, die aan de

Visschershaven bezig was te fotografeeren. Daar evenwel niets verdachts bij hem gevonden werd, is hij later weer in vrijheid gesteld.

580 Uit Arnhem bericht men ons:
De krijgsraad stelde alle preventief gedetineerde militairen, voor zoover ze niet

voor een ernstig misdrijf zijn aangehouden, in vrijheid, teneinde dienst te kunnen doen bij hun korps.

585 **De Zeeslag.**

Men bericht dit uit IJmuiden:

Onmiddellijk na het bekend worden van het bericht, dat de Engelsche vloot de Deutsche bij Doggersbank zou hebben verslagen, kwam hier het Deensche schip "Elsborg" aan, 590
wier bemanning verklaarde, niets van vechtende schepen bespeurd te hebben.

Niet lang daarna viel de "Euterpe", van de Kon. Ned. Stoomboot-Mpij. binnen, die van Dantzig kwam. De kapitein deelde mede, dat hij ontmoet had twee Deutsche torpedobooten en een kruiser. Zijn schip was aangehouden en onderzocht. Later was de kapitein 20 Engelsche torpedobooten en eenige kruisers tegengekomen. Er was toen wel 595
een afstand van 100 mijlen tusschen de Engelsche en de Deutsche schepen.

Geen moratorium.

In de gisteravond te 's-Gravenhage gehouden bespreking tusschen den minister van Landbouw en Justitie, den President van de Nederlandsche Bank, de leiders van het 600
Bankiersconsortium en vertegenwoordigers van den grooten goederenhandel en industrie van den middenstand, werd erkend, dat een moratorium voor het oogenblik niet is aan te raden. Tevens bleek, dat het Bankiersconsortium, hetwelk met de Nederlandsche Bank 200 millioen gulden beschikbaar zal stellen, elke zakelijke zekerheid van voldoende waarde in verband met het onderpand aanneemt, terwijl ook de middenstand kan worden 605
geholpen, indien deze, door de handen ineen te slaan, een collectieven waarborg biedt. Plannen tot samenwerking hiertoe zijn reeds in voorbereiding. Klachten over langzaam werken van het consortium bleken geheel ongegrond.

Dienst Maatsch. 'Nederland'.

610 De directie der: Stoomvaart Maatschappij Nederland bericht, dat zij, gedwongen door de gevolgen van don oorlogstoestand (o.a. gebrek aan steenkolen), haren vrachtbootendienst van Europeesche havens heeft stopgezet.

De vrachtbooten, dia onderweg zijn van Java of van daar worden geëxpedieerd naar Europa zullen, na vertrek van Port Said, naar Amsterdam doorgaan en geen andere 615
havens op dat traject aandoen dan Lissabon voor orders.

De *maildienst* zal zoo lang mogelijk worden voortgezet. Echter zullen de mailbooten tusschen Amsterdam en Port Said en vice versa geene havens aandoen, behoudens wat de thuisvarende mailbooten betreft, Lissabon voor orders. De 'Vondel', die 1 Aug. van hier en 4 Aug. van Southampton vertrok, zal ook nog Lissabon aandoen. 620

De gewonden te Maastricht.

Het Roode Kruis te 's-Gravenhage zendt heden honderd bedden met benodigdheden naar Maastricht ten behoeve van de verwonden.

625 Het Roode Kruis zond heden vanuit Den Haag een groote vracht-ambulance-auto, bevattende 100 bedden, lakens, dekens enz. naar Maastricht.

Vrijwillige Landstorm.

Zij, die geneigd zijn een verbintenis aan te gaan bij den vrijwilligen landstorm worden verzocht zich uitsluitend op te geven Heiligeweg 26.

630 Het geheele seminarie te Rijsenburg met inventaris is, volgens de *Msb.*, ter beschikking gesteld van het Rode Kruis.

De Aartsbisschop van Utrecht heeft vooral de gebeden der jonge priesters gevraagd voor den ernstigen toestand.

635 Te Leeuwarden is een burgerwacht opgericht, waartoe zich reeds een 60-tal personen hebben aangemeld.

BINNENLANDSCH NIEUWS.

Oude stuivers weer geldig.

640 Wij herinneren er aan, dat op last van den Minister van Financiën de ingetrokken ronde stuivers weder in omloop gebracht worden.

De Koningin op inspectie.

H. M. de Koningin inspecteerde gistermorgen te elf uur het 15e regiment nabij Katwijk-aan-Zee gelegen.

645

Ministerraad.

De Ministerraad kwam gisteren in buitengewone vergadering bijeen.

Economische maatregelen.

650 Zooals in een vorig nummer vermeld werd, is op het departement van minister Treub de aangekondigde conferentie met kooplieden, industrieelen en vertegenwoordigers van den middenstand gehouden. Van een aantal quaesties was vooral het verzoek bij den minister ingekomen, om zulke maatregelen te nemen, dat leveranciers van rechtswege zonder eenige wettelijke formaliteit rentevergoeding kunnen eischen van open
655 uitgestaan hebbende, thans vervallen, of nog te vervallen posten, welke betaling uitgesteld wordt Adressanten vreesden dat dergelijk uitstel zonder dezen maatregel in enorme mate zal worden genomen door vele kleinhandelaren, thans wel in staat tot betalen, mede in verband met en juist naar aanleiding van de gepubliceerde circulaire van den minister van justitie, gericht aan Hoogen Raad, Gerechtshoven, Rechtbanken, notarissen, enzoovoorts, zoodat vele grossiers, die toch reeds enorme verliezen
660 lijden, totaal ten gronde zouden worden, gericht.

Over het resultaat van de conferentie vernemen wij, dat getracht zal worden coöperatieve vereenigingen te stichten, die voor crediet bij het Bankiers-Consortium in aanmerking zouden kunnen komen.

665

De gevechten aan De Maas.

De bijzondere correspondent van de *Telegraaf* meldt over de gevechten bij Luik het volgende uit Maastricht:

670 Luik heeft nog niet gecapituleerd, want het Belgenvolk biedt bovenmenschen tegenstand. Zoo waren gisteravond twee duizend man Duitsche troepen tot aan de Fabrique National te Herstal (ten Noord-Oosten van Luik) doorgedrongen. Zij werden er door een verschrikkelijk geweervuur ontvangen. Ieder huis, zelfs de kleine mijnwerkerswoningen waren in versterkingen herschapen. Barricaden werden opgeworpen, kinderen en vrouwen sleepten ammunitie aan. Tot den laatsten man, tot de laatste
675 vrouw in de nauwe straatjes buiten gevecht was gesteld, duurde de gewapende tegenstand voort.

Daarmee was het nog niet gewonnen.

680 De Duitsche infanteristen gingen in tirailleursgevecht verder, elk soldaat vocht op eigen gelegenheid, achter struiken en greppels werd dekking gezocht, doch veel dekking was er niet, wijl alles wat daartoe gelegenheid bood, tevoren was afgebroken of afgebrand.

Het belegeren van ieder der huizen was ondoenlijk, zoodat verzamelen werd geblazen en de reeds sterk gedecimeerde Duitsche legerafdeeling terugtrok in de richting van Cheratte (ten Westen van Housse).

685 Eén oogenblik kregen de inwoners van het mijnwerkersdorp den indruk, dat de vijand zou aftrekken. Tot andermaal trompetgeschal weerklonk, het signaal: "Te paard" voor de afgestegen uhlanen bestemd. De infanterie werd in verdubbelde rotten geformeerd, en andermaal het bevel tot den stormaanval gegeven.

690 Als een wervelwind kwamen de uhlanen opzetten, de sabels blinkend in het maanlicht, dat van achter de met onweerswolken bezwangerde lucht uitstraalde.

In het dorp het geschreeuw en gejoel van vrouwen en kinderen.

Naspeuringen van Paul Theelen: 8 augustus 1914

Vooral de vrouwen namen levendig aan het ernstig gebeuren deel.

Het aanstormen der dappere uhlanen was verschrikkelijk, maar vreeselijker nog de tegenstand van de in een verzameling helsche furies herschapen bevolking.

695 De eerste linie van het Duitsche paardenvolk werd weggemaaid. De ruiters verspreidden zich onder het gevecht en staken alles neer wat werd ontmoet: vrouwen, grijsaards, kinderen, want er waren geen non-combattanten. Meer de kom der gemeente genaderd, op den voet gevolgd door de verbitterde manschappen der infanterie, meenden de ruiters het reeds te hebben gewonnen.

700 Toen werd hun een ontvangst bereid, zóó warm, dat slechts een klein gedeelte het heeft kunnen navertellen. Uit de huizen werd gevuurd, vrouwen en kinderen goten kokende olie op de aanvallers. Het werd zoo verschrikkelijk, dat de Duitschers genoodzaakt waren terug te trekken, na ruim de helft van hunne legerafdeeling te hebben verloren. De verliezen van de bewoners van Herstal, de vernieling aangericht,

705 't was alles zeer groot.
Maar nog altijd waait de Belgische driekleur van de Fabrique National, te Herstal.

FINANCIEELE BERICHTEN.

De 'Zilverbons'.

710 1 De zilverbons zijn, zooals wij aankondigden, gisteren in omloop gebracht en in groote hoeveelheden door verschillende bankinstellingen, uitgegeven. (Door één bank heden al voor 40.000 gulden).

De vraag of de Gemeentebons nu wel noodig waren geweest, kan terzijde blijven, omdat toch beide soorten van bons hun waarde behouden.

715 Echter heeft het tot eenige verwarring aanleiding gegeven, want eenige winkeliers hingen de Rijksbons voor hun ramen met de mededeeling, dat gemeentebons in betaling werden aangenomen. Blijkbaar hebben zij dus deze nieuwe zilverbons aangezien voor het nog uit te geven papiergeld der gemeente.

720 Gewezen op hun vergissing hebben zij het opschrift op hun winkelramen veranderd.

Laatste Berichten.

Uit Maastricht.

725 Groepjes vluchtende Belgen en ook Nederlanders komen achtereenvolgens de stad binnen. Tot nu toe zijn ze ondergebracht in logementen, maar de rijkskweekschool is in gereedheid gebracht om de vluchtelingen van hedennacht te ontvangen. Gewonden zijn onderweg, maar nog niet aangekomen.

TELEGRAMMEN.

De Oorlog.

730 **Dagorder van Koning Albert.**

BRUSSEL, 7 Aug. (Blijkbaar vertraagd). In een dagorder aan het leger zegt de Koning: Aangevallen door een vier maal sterkere macht hebben de Belgen alle aanvallen op Luik afgeslagen, dat nog steeds in onze macht is. Vaandels en vele gevangenen vielen ons in handen. In deze dagen hebt gij alle plichten vervuld en eere gebracht aan het lege. Gij zijt in de voorhoede geweest van de ontzaglijke legers in een reusachtige worsteling. Laat ons wachten op de komst van de Franschen om ter overwinning te gaan. In uw naam roep ik hen een broedergroet soe.

740 **Duitschers en Franschen in Belgisch-Luxemburg.**

BRUSSEL, 7 Aug, (5 uur 's middags). Aan het ministerie van oorlog wordt bericht dat er gevechten zijn geweest in Belgisch Luxemburg tusschen Franschen en Duitschers.

[Het Nieuws van den Dag, No. 13708]

745 **Eerste Blad.**

Ontwrichting.

750 En ik zag, en zie! een vaal paard,
en die daar opzat, zijn naam was de Dood,
en de Hel volgde hem na. En haar wierd
macht gegeven om te doden tot het
vierde deel der aarde...

DE APOCALYPSE

755 Uit mijn venster heb ik een heerlijk uitricht. Terzij: de massieve huizenklompen der groote, schilderachtige stad, met hooge gevels en koepels en torens daarachter – maar vóór mij de vlakke, sappige Hollandsche wei, doorsneden van slooten en doorkruist van

760 heggen met boomklompjes, en kleurige roode daken, als tooneeldecors wegschuivend tot aan de wazig-blauwe boomenrij aan den horizont, waar het slanke kerktorentje opspitst. Gansch 't veld is beplekt met zwartbonte koeien, bij honderden. De stralen der zomersche avondzon scheren over het veld, dat schittert in gloed van goud en smaragd. En ver weg weerspiegelt een raam dien zonnegloed zoo fel, dat het schijnt of er brand is, of alles daar staat in lichterlaaie. Even sluit ik de oogen. In lichterlaaie... Een ander beeld rijst voor mij op, schrill contrast met het tafereel van vrede en welvaart daar vóór mij. Ik denk aan een zinnetje, zoo 'n teekenend zinnetje, dat ik las in de krant: 'Het loeien van het vee, dat door de vluchtende boeren was achtergelaten op het veld, overstemde zelfs het gedonder van het geschut.'

770 Indien dat 'redelooze' vee plotseling de gave der bewustheid ontvangen had, wat zou het wel gedacht hebben van de gedragingen der redelijke menschen? Kent gij de landstreek bij Maastricht? Het lijkt daar niets op Holland, maar in haar soort zijn die zachtgolvende velden, waar elk vruchtbaar plekje zorgvuldig bebouwd is, die dorpen, waar de menschen luchtiger denken en vroolijker leven dan bij ons, mooi en interessant. Zoo was het, een week geleden.

775 Nu is dat land verwoest, verlaten, één ruïne. De barbaarschheid is hier overheen getrokken, niet met horden van Hunnen, als voor duizend jaar, maar 'n beschaafde barbaarschheid, keurig geordend en gedisciplineerd. Het resultaat verschilt niet veel. Verbrande dorpen en vertrapte oogst, doode lichamen van menschen en paarden. Waar het weerlooze, anders zoo goedge en goedmoedige volk in blinde woede ontstak

780 over den brutalen inval op zijn grond en de zelfbeheersching en voorzichtigheid verloor, daar werden ook boeren en burgers, ook grijsaards, vrouwen en kinderen de slachtoffers. Zoo is de oorlog. En dat is nu nog maar het begin van den wereldstrijd. Reeds gaat het gordijn op voor een ander tafereel, de onzegbare gruwel van moderne zeeslagen.

785 Veel van dat alles staat ons, zeer waarschijnlijk, nog te wachten. Aan sensatie zal het niet ontbreken, – aan afwisseling evenmin: het zijn jammer en ellende in alle denkbare vormen. Oorlog, verwoesting, armoede, pestilentie, revolutie misschien, van den Oeral tot de Pyreneeën, van de Oostzee tot de Adriatische Zee... De Dood, met de Hel in haar gevolg.

790 Klemt gij u vast aan de hoop dat het gezond verstand nog intijds terugkeert bij de volkeren, of dat de stem van dien éénen staatsman, aan den overkant van den Oceaan, die bemiddeling aanbiedt, nog gehoord zal worden te midden van dit pandaemonium? Ik hoop het met u, maar kan het niet gelooven.

795 Gij zult zeggen, dat het niet goed is deze dingen op te schrijven: erg genoeg wanneer ze werkelijkheid geworden zijn! Ik ben dat niet met u eens. Laat ons liever hetgeen onvermijdelijk schijnt onder de oogen zien en ons stalen met ernst en kracht tegen de naderende beproeving.

800 Zoo die onafwendbaar blijkt, zullen wij haar hebben te dragen. Dan zij dat met moed en in het besef dat de zwaarste beproeving wel vaak toch een kostelijken zegen meebrengt voor de toekomst. Uit zulk een heksenketel nog iets goeds te brouwen? Wie weet...

805 De massa's, die uit alle hoeken van ons werelddeel nu staan uitgestort te worden over elkanders gebied, om daar dood en vernieling te brengen, zij zijn onverantwoordelijk en onbewust. De boer uit Holstein, als soldaat naar België gezonden, kent Holland, België en Frankrijk niet uit elkaar, de moesjiek van de Wolga weet evenmin waarom hij

810 de Pruisen bevecht als een mes zich bewust is dat het iets doorsnijdt. Niet de massa's zijn verantwoordelijk, maar de ontwikkelden. En niet enkel de regeerders, die zóó de volkeren als beesten tegen elkaar indrijven. Ontzettend is de last, welken de rechtstreeksche aanstichters van dezen gruwel geladen hebben op hun geweien. Ook anderen hebben zware schuld. Maar éénige schuld

815 hiervoor treft ons allen. Men heeft al gesproken van het bankroet der beschaving. Dat is niet juist. De beschaving werkt steeds voort, de wereld wordt – in vreedestijd dan – steeds prettiger om in te leven, de schatten van industrie, kunst en wetenschap stapelen zich op en zijn welhaast voor allen toegankelijk. De beschaving maakt de ontwikkelde menschen,

820 van welken landaard ook, tot één groote familie. Niets is in sterker tegenstelling dan oorlog en beschaving. Maar de vooruitgang der beschaving en de moreele vooruitgang hielden geen gelijken tred. Die zoogenaamd beschaafde landen, waar nauwelijk een dun laagje ontwikkeling de

825 verdierlijking der massa's overdekt, hebben evenveel of méér technische, geldelijke, militaire macht dan de werkelijk beschaafden, en van die macht maken zij gebruik. Er is ook met bittere satyre gewezen op 'de menschheid, na twintig eeuwen van Christendom.'

830 Indien de godsdienst der liefde, die uitgaat van het edele beginsel: Heb God lief boven al en uw naaste als uzelf – indien het Christendom waarlijk was doorgedrongen tot de harten der menschen, het zou niet zijn zooals het nu is. Maar wie durft ontkennen, dat met den naam van Christenen worden genoemd millioenen en millioenen, die nog verzonken zijn in middeleeuwsch bijgeloof en onwetendheid? Dat ook in ontwikkelder samenleving de Godsdienst voor verreweg de meesten niet meer is dan een dekmantel?

835 Juist omdat het wezen van den Christelijken godsdienst, dat overigens niet zooveel afwijkt van de voorschriften van het jodendom, het boeddhisme, van Confusius – juist omdat die schoone leer ook in onze moderne en verfijnde samenleving veelal gebleven in een klank zonder zin, dulden wij het voortheerschen van geweld boven recht in de betrekkingen der volken.

840 Wat smalen wij op het verscheuren van tractaten, het schenden van recht uit eigenbelang? Doen wij zoo heel anders in onzen beperkteren kring? Toen dezer dagen het gevaar van een benarden toestand maar even dreigde, stormde toen niet alles naar winkels en banken om geld en goederen weg te rukken, elk voor zichzelf, al zou het de gemeenschap ontwrichten? Als wijzelf in ons kringetje maar

845 veilig waren, 'geborgend' voor een tijd! Deden onze burens niet evenzoo?... Men schaamde zich, maar deed het toch.

Is dat 'n zoo groot verschil met deze oorlogen uit onderling wantrouwen en zelfzucht? Onze samenleving in immers doorweven met 'conventioneele leugens'. We zijn dikwijls 'nog zoo kwaad niet' en sommigen onder ons zijn bepaald edele menschen. De regel

850 echter is, dat de strakke normen, mooie woorden, nobele principes, niet in staat zijn de innerlijke drijfveeren van zelfzucht en eigenbaat te bedekken. Wij trachten wel goed en beminnelijk te zijn, zoolang dit niet tegen ons individueel belang in gaat, maar zoo niet, dan grijpen we naar geweld, naar misbruik van macht en gezag, – zij 't in den meest beschaafden vorm. Waar wet en 'fatsoen' ons niet in toom houden, doen we

855 even eigendunkelijk als... groote mogendheden. We voelen ons maar in zeer beperkte mate als deelen van een groot geheel: de menschheid. Welnu, ziedaar dan de straf.

Ik wil daarmee geenszins zeggen, dat de oorlogen eerst zullen ophouden, nadat op dit

860 ondermaansche vervuld zal zijn de verzuchting:
O, waren alle menschen wijs.
En wilden allen wèl...
dat wil zeggen: nooit. Zóó pessimistisch ben ik niet, integendeel.

865 Maar in de maatschappelijke betrekkingen hebben wij beschaafden – intuïtief gevoelend dat deugd en voordeel, welbegrepen, op hetzelfde neerkomen, dan toch ons zelfzuchtig streven wijselijk ingeperkt door regel, wet en orde. Zoover zijn de betrekkingen tusschen de staten nog bij lange na niet.

En nu zal, wanneer deze zware beproeving voorbij is, het oude Europa (en ook wij, voor ons aandeel) zich aan een ernstige herziening moeten onderwerpen.

870 Indien er iets 'bankroet' is verklaard door deze crisis, dan is 't het begrip Staat. Het blijkt nu wel zonneklaar dat, hoe flink ook de technische, wetenschappelijke, economische ontwikkeling der menschen gevorderd moge zijn, wij moderne menschen met de instelling der staten op den verkeerden weg zijn. Wellicht brengt deze ramp althans West-Europa tot inkeer.

875 Vaderland en Staat zijn er twee. De liefde tot zijn land is elk aangeboren – en is onuitroeibaar. Mocht straks de nood aan den man komen, wij zouden niet minder krachtig en vastberaden dan de Belgen onzen grond weten te verdedigen. De ernstige les der tegenwoordige gebeurtenissen mag intusschen niet ongebruikt blijven. Die staten, welke minder dan andere geneigd of minder in de gelegenheid zijn, macht

880 boven recht te laten gaan, zullen zich moeten aaneensluiten en de beste mannen en vrouwen uit die landen zullen niet stil mogen zitten voordat een praktische vorm gevonden is, die een herhaling van dit schandelijk, menschonteederd gebeuren onmogelijk maakt. Daarbij zal dan heel wat traditioneels, thans nog verbonden aan het staatsbegrip, behooren te verdwijnen.

885 En onze samenleving, door een katastrofe op haar verrotte grondslagen ineengezakt, zal op betere fundamenten krachtiger verrijzen. Ik kijk weer uit mijn venster. De loodkleurige wolken, die een tijdlang den hemel bedekt hadden, zijn gescheurd, en langs den gezichteinder strekt nu als een verre Himalaya een machtige wolkenkoepeling, in rossige glorie gezet door de laatste zonnestrallen.

890 Mysterieuze belofte van een beter, zonniger verschiet.

LAND- EN TUINBOUWKRONIEK.

Achtste serie.

Land- en Tuinbouw, Oorlog... Hongersnood?

895 Augustus... oogstmaand! VI*)

't Mocht wat; 't wordt een slachtmaand, zooals de historie er nog geen heeft gekend. En in plaats van de blijde oogstfeesten, die het echte boerenfolk in heel Europa overal nog vierden, zal er nu geweend worden over het verlies van huisvaders, van zoons, van andere familieleden; er zal geweend worden over de enorme stoffelijke verliezen, over de vernietiging van de boerenwelvaart.

900 Het platteland lijdt altijd het meest.

Het staat zijn beste zonen af, niet wetend ze ooit weer te zien; de akkers worden plat getrapt, het vee geroofd, de hofsteden verwoest en verbrand en als de boer dan in opstand komt, wordt hij gefusilleerd.

905 In ons land is het nog maar de stoffelijke ellende, die de oorlog bracht, maar wat is die ellende al groot, wat is hij bezig de welvaart te verwoesten!

Land- en tuinbouw leven van den uitvoer. Als de grenzen werden gesloten, als wij niet meer konden uitvoeren naar het buitenland - wij hebben 't herhaaldelijk betoogd - dan zou dit een nationale ramp zijn, die ook den burgerstand meesleept.

910 Welnu, de grenzen zijn feitelijk gesloten, de uitvoer is gestaakt of dermate bemoeilijkt, dat de export stil staat. De exportartikelen, door land- en tuinbouw geproduceerd kunnen in drie groepen worden gerangschikt: weeldeartikelen (bloemen, bloembollen, heesters), artikelen voor dagelijksch en direct gebruik (groenten, fruit, spek, vleesch, eieren), stapelartikelen (boter, kaas). Hieraan kunnen nog

915 worden toegevoegd levende runderen.

De weelde-artikelen liggen direct tegen de vlakte. Op de Amsterdamsche bloemenveilingen zijn de bloemen niets waard. Het publiek koopt ze nu niet, zoodat de tusschenpersonen op de veilingen ook weinig of niets besteden. Ten slotte brengen ze de vracht niet op, zoodat de kweekers uit Aalsmeer ze gewoon aan de struiken laten. Aalsmeer, dat voor een groot deel leeft van den buitenlandschen bloemenhandel, wordt nu zwaar getroffen. De slag is te zwaarder omdat verleden jaar de chrysantencultuur al een tegenslag was. - Bovendien is er in de laatste jaren veel geld in de bloemen-

*) Zie *Het Nieuws van den Dag* van 1 Aug.

925 cultuur gestoken, zoodat voor aflossing en rente heel wat noodig is. De energie van de nijvere tuinders wordt wel verlamd. Erger is het in de bloembollenstreek. Het Weekblad voor Bloembollencultuur schreef Dinsdag:

930 'De Europeesche oorlog, zoo lang gevreesd en toch steeds onmogelijk gewaand, brak op 1 Augustus los.

Op 1 Augustus, als alom in de bollenstreek de laatste voorbereidingen worden getroffen voor den export, als de ingekochte bollen dagelijks bij de verzenders worden afgeleverd, en er met inspanning van alle krachten gewerkt wordt om tijdig met alles gereed te zijn. Plotseling wordt het geheele bedrijf verlamd. Zelfs naar

935 landen, die niet bij den oorlog betrokken zijn, kan niet meer worden geëxporteerd, en niemand kan voorspellen of het nog mogelijk zal zijn ook maar één kist verzonden te krijgen vóór het einde van het seizoen.

De geheele oogst van een jaar is onverhandelbaar, is verloren! Of het mogelijk zal zijn de bollen, die dit najaar geplant moeten worden, tijdig in den grond te krijgen is hoogst twijfelachtig. De financieele crisis, die reeds de week vóór den oorlog zich in tal van opzichten zeer gevoelig deed kennen, verscherpt met den dag: in één woord, de toestand en de toekomst van het voor enkele dagen nog zoo bloeiende bloembollenvak zijn somber en duister.'

945 Hoevele personen hierbij betrokken zijn, kan men eenigszins nagaan, als we mededeelen, dat de Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur 2800 leden telt en het Hollandsch Bloembollenkweekers-Genootschap 1400. De jaarlijksche omzet aan bloembollen bedraagt niet minder 15 millioen gulden; dat bedrag zal nu verloren zijn. Hoe groot de schade zal zijn, die Boskoop zal lijden, is nog niet te zeggen; dat zal eerst later blijken.

950 Niet minder erg dan de bloembollenkweekers staan de groentekweekers er voor, die voor export telen. Loosduinen, 't Westland, Berkel, het kooldistrict boven Alkmaar, ze weten geen weg met hun groenten. De massa-cultuur werpt stapels groenten op de markt, waarmede niemand weg weet.

955 Duitschland, dat de grootste afnemer van onze groenten is, heeft zelf de grenzen versperd. Veel tuinders zijn maar kleine menschjes, die op zware pachten zitten. Door

Naspeuringen van Paul Theelen: 8 augustus 1914

hard mede te werken houden velen het hoofd boven water. En de oogst, die alles goed moet maken, is onverkoopbaar, 't Fijne fruit brengt weinig op. Prachtige druiven biedt de straathandelaar in Amsterdam voor 20 en 25 cent per pond aan en 4 mooie perziken voor één dubbeltje. En nog laat het publiek den koopman met zijn perziken staan.

960 Doordat iedereen zijn uitgaven beperkt, wordt elke luxe vermeden; zelfs het gewone groentenverbruik is daardoor verminderd. Als gevolg hiervan zijn de prijzen der groenten op de Amsterdamsche markt dalende.

965 Zijn de vooruitzichten voor de tuinders dus inderdaad somber, voor de knechts is dit niet minder het geval. In het bloembollenvak hebben vele knechts gedaan gekregen; straks zitten allen aan den dijk. De landbouw wordt eveneens zwaar getroffen. De export van boter en kaas ligt plat. Wat dit beteekent, moge uit de getallen blijken. Naar België werd in 1912 uitgevoerd 5,429,000 K.G. boter, naar Engeland 5,777,000 K.G., naar Duitschland 18,231,000 K.G.

970 Aan kaas werd uitgevoerd naar België 9,973,000 K.G., naar Engeland 13,629,000 K.G. en naar Duitschland 13,980,000 K.G. Uit deze getallen volgt, dat het belemmeren van den uitvoer, alleen naar onze naburen, een reuzenschade is. Nu zou men kunnen zeggen, dat boter en kaas stapelartikelen zijn, die langen tijd in de koel- of pakhuizen kunnen worden opgeslagen. Tot zekere hoogte is dit juist, maar wat zal de waarde van deze artikelen over eenige maanden zijn?

975 Na den oorlog treedt een algemeene verarming in; trouwens, die is nu al ingetreden door den stilstand van zaken en de daarmee gepaard gaande werkeloosheid. Het risico van den handelaar, is dus zeer groot. En waar hij nog koopt, geschiedt dit tegen lage prijzen. Daarom houden verschillende kaasmakers hun kaas maar thuis.

980 Wat de fabriekmatige boterbereiding betreft, er zal op vele fabrieken gebrek aan steenkool komen. Misschien kan hierin nog voorzien worden, als er waggons beschikbaar komen. Bovendien hangt alles af van den duur van den tegenwoordigen toestand. Een groot deel van het personeel zal wel onder de wapens zijn; hen te doen vervangen zal niet altijd gemakkelijk gaan.

985 't Ergste is dit evenwel nog niet. Waar moet men met de boter heen en tegen welken prijs?

Onze veestapel is zeer groot. In 1910 bezaten we: 327,000 paarden, ruim 2 miljoen runderen, 900,000 schapen en ruim 1,200,000 varkens. Een flink deel van deze dieren gaat levend of geslacht over de grenzen. In België werden in 1912 uit ons land

990 ingevoerd 65,304 runderen en 131,117 schapen. Engeland gebruikte van ons in 1911 22,416,000 K.G. varkensvleesch. Duitschland had van ons noodig 7,921,000 K.G. rundvleesch en 6,634,000 K.G. varkensvleesch.

Er zullen nu dus groote hoeveelheden in ons land blijven, wat een daling in de prijzen ten gevolge zal hebben. De veehouders lijden hierdoor dus groote schade. Er

995 komt nog bij, dat het varkensvoer, binnen een paar weken, wel opgevoerd zal zijn. Dan kan men de varkens wel tijdelijk het land injagen, maar dit houden de beesten toch ook niet lang vol.

De prijzen van het vee zijn ook al dalend; de aanvoer op de markten is dan ook gering.

1000 Wat den akkerbouw betreft, zal het oogsten vermoedelijk nog wel meevallen. Al heeft ieder dorp en ieder gehucht een deel van zijn arbeiders en boerenzoons moeten afstaan, met wat onderling overleg zal er toch veel zijn binnen te halen, het moeilijkst is voorloopig het maaien of zichten. Maar machinaal gaat er gauw heel wat af. Jammer dat het buiige weer in Juli, gepaard met hevige slagregens en sterke

1005 winden, heel wat graan tegen den grond heeft geworpen. Dat maakt het maaien lastig, maar niet ondoenlijk. Waar velen in den lande groote bereidwilligheid toonen om anderen behulpzaam te zijn, daar kan met overleg heel wat geschieden. In de steden wonen velen, die het boerenwerk nog goed verstaan, omdat zij het vroeger hebben uitgeoefend. Vele bootwerkers waren vroeger boerenarbeiders. En omdat het

1010 havenbedrijf voor een groot deel ook stil ligt, zouden zij nu nuttig werk kunnen doen. Bovendien worden in den oogsttijd goede loonen gegeven. Per week kan nu gemakkelijk f25 á f30 gemaakt worden. En al is het wat minder, is het ook goed. Uit de mededeeling van deze getallen blijkt tevens, hoe groot de schade is, die de boerenarbeiders lijden, die nu onder de wapens zijn. De oogsttijd is voor hen de

1015 periode, waarin zij gewoonlijk zooveel verdienen, dat zij daarmee den winter kunnen doorkomen. En nu is het te loven en te prijzen, dat op vele plaatsen steuncomité's worden opgericht en dat verschillende gemeentebesturen de achtergebleven gezinnen geldelijk steunen, als straks de kostwinners weer thuis zijn, is de tijd van verdienen voorbij en staat de armoede voor de deur. Dat wordt een benarde tijd voor

1020 den landarbeider.

Ook voor den kleinen pachter, die het vaak niet veel beter heeft dan de landarbeider,

Naspeuringen van Paul Theelen: 8 augustus 1914

- zal het gaan nijpen. Overal zal dus groote financieele schade worden geleden. Het is te hopen en ook te verwachten, dat de boerenstand, die straks door krediet op langen termijn zich vermoedelijk zal kunnen herstellen, hierbij voldoende steun uit de
- 1025 financieele wereld moge ontvangen. De schade, aan land- en tuinbouw door den oorlog toegebracht, zal vele tientallen van millioenen guldens bedragen.
- In verband met het voorgaande zouden wij nog even de vraag willen bekijken, of er in ons land gevaar kan komen voor gebrek aan voedsel. Dit gevaar is voor Duitschland en
- 1030 Engeland niet denkbeeldig; ten deele ook niet voor België, Duitschland en Engeland kunnen zich bij lange na niet uit eigen productie voeden.
- Den 8sten Juni 1914 verscheen van de *Times* een bijvoegsel, een "food number", waarin wordt uiteengezet hoe Londen, hoe Engeland zich voedt. Engeland voert jaarlijks in voor 3300 millioen gulden aan levensmiddelen. Hier van komt uit Nederland voor 168
- 1035 millioen gulden en uit Denemarken voor 252 millioen gulden. Engeland verbouwt minder dan 1/3 van het graan, dat het noodig heeft. Evenmin kan Duitschland zichzelf voeden. En al wordt er nu beweerd, dat dit land geld genoeg heeft om een half jaar oorlog te kunnen voeren, dat het zich zoo lang zelf voeden kan, is een onmogelijkheid. Dat wijzen de statistieken uit. Dan staat
- 1040 Nederland er gunstiger voor. Als wij in ons land houden wat er nu geproduceerd wordt, dan is er overvloed van groenten, aardappelen, spek, vleesch, melk, boter, kaas. Ons dunkt, dat wij het hiermede Voorloopig stellen kunnen.
- Er komt nog bij, dat als de oogsten binnen zijn en in het algemeen verbruik worden
- 1045 gebracht, groote hoeveelheden granen, erwten, en boonen ter beschikking komen. Afgescheiden nog van het aanwezige graan en de groote hoeveelheden meel. Er behoeft dus in 't geheel geen vrees te bestaan, dat er in de eerste maanden eenig te kort kan komen. Deze voorsprong op de industrie-staten als Duitschland en Engeland danken wij aan de omstandigheid, dat we zijn een exporteerend landbouwland.
- 1050 En nu moge het helaas waar zijn, dat wij groote financieele schade zullen lijden, het is een geruststellende gedachte te weten, dat wij nog maandenlang uit eigen schotel kunnen eten.
- Wij kunnen ons dus blijven voeden, maandenlang, ten minste als er gezorgd wordt voor een geregeld vervoer en een geordende verdeling. En nu moge het vervoer per spoor
- 1055 groote belemmering ondergaan, per schuit en per as kunnen groote massa's worden vervoerd.
- In groote steden, o. a. in Amsterdam, zouden op verschillende plaatsen hulpmarkten kunnen worden opgericht. Juist omdat de tuinbouwproducten nu zoo goedkoop zijn, zouden velen voor weinig geld een goed maal kunnen bekomen. Dat zouden velen
- 1060 werkeloozen zeer ten goede komen. Misschien kon het gemeentebestuur bij deze distributie veel hulp verleen. Het zou zelfs als bemiddelaar kunnen optreden, door de groenten voor eigen rekening te laten aanvoeren.
- Dat zou ook kunnen met eieren, varkensvleesch. De boeren weten er op verschillende
- 1065 plaatsen geen weg mede. Dat heerlijk voedsel moet naar de groote steden gebracht worden, want als er voedingsnood komt, breekt die het eerst in de bevolkte centra uit, omdat daar de meeste paupers wonen.
- En als wij nu vooral het versche vleesch, spek, eieren, groenten en fruit het eerst verwerken, dan kunnen we op meel, rijst, graan, wat zuiniger zijn.
- 1070 Het z.g. zachte fruit moet in enkele dagen verbruikt worden. In de groote steden dient deze zaak ernstig en direct ter hand te worden genomen. Gebrek aan voedsel is er nog in geen maanden; maar waar het op aan komt: *het voedsel moet onder de menschen worden gebracht* en mag niet op het platteland blijven liggen, om daar al spoedig in rotting over te gaan.
- 1075 Er is dus nog een mooi en nuttig stuk sociaal werk te doen.

A. v. d. TUIN.

Tweede Blad.

Van week tot week.

- 1080 1 Aug. Frankrijk en Duitschland gelasten de mobilisatie van hun geheele strijdkracht. – Italië verklaart zich neutraal.
- 2 Aug. Duitse troepen bezetten Luxemburg. Volgens Fransche berichten trekken Duitse troepen op Fransch gebied. – Duitschland verklaart Rusland den oorlog. – De Duitschers rukken op twee plaatsen op Russisch gebied.
- 1085 3 Aug. De Nederlandsche Staten-Generaal nemen onderscheidene crisis-wetten aan. – Duitschland stelt België een ultimatum, waarin het van België vordert dat het Duitschland zijn krijgsverrichtingen zal vergemakkelijken. België weigert kort en

Naspeuringen van Paul Theelen: 8 augustus 1914

- 1090 goed. – Duitschland verklaart den oorlog aan Frankrijk. – Minister Grey zegt in het
lagerhuis, dat, indien Duitschland Frankrijk niet ter zee aanvalt, Engeland wellicht
buiten den oorlog zal blijven, maar dat de schending van Belgisch en Nederlandsch
gebied Engeland niet onverschillig kan laten. Duitschland stelt Engeland voor zich te
verbinden, Frankrijk niet ter zee aan te vallen en de Belgische en Nederlandsche
kusten niet te benutten, onder voorwaarde dat Engeland neutraal blijft Engeland gaat
tot algeheele mobilisatie over. Rusland bedreigt Roemenië. – De Duitsche troepen
1095 trekken bij Lublinitz over de Poolsche grens en bezetten Bendzin en Kalisch.
4 Aug. Engeland verklaart den oorlog aan Duitschland. – Sir John Jellicoe wordt
benoemd tot opperbevelhebber van de Engelsche vloot. – Duitsche troepen trekken bij
Visé de Maas over. De Belgen trekken terug na krachtig weerstand geboden te hebben.
Ook bij Verviers trekken de Duitschers Belgisch gebied binnen. – Turkije gaat tot
1100 algeheele mobilisatie over. – Alle leden van de 'Souvenir Français en Metz' worden
gevangen genomen; de oud-president Alexis Samain gefusilleerd. – De Duitsche Keizer
opent de buitengewone zitting van den rijksdag met een plechtige rede. – Onder
groote, belangstelling heeft te Parijs de begrafenis van Jaurès plaats gehad. De
regeeringen van Denemarken, Roemenië en van de Ver. Staten van Amerika leggen
1105 neutraliteitsverklaringen af. De staking te Zaandam opgeheven.
5 Aug. De Duitschers beginnen met de beschieting van Luik. Met hevige verliezen
trekken zij bij Visé over de Maas. Turkije gaat over tot sluiting van de Dardanellen
en van den Bosporus. President Wilson biedt aan de 7 oorlogvoerende mogendheden zijn
bemiddeling aan. Lord Kitchener wordt tot Britsch minister van oorlog benoemd.
1110 6 Aug. Het Duitsche gezantschapsgebouw te Petersburg wordt vernield. – De rijksdag
heeft besloten het leger met 500,000 man uit te breiden. – Oostenrijk verklaart den
oorlog aan Rusland. – Op Nederlandsch gebied (Limburg) worden 30 Duitsche soldaten
ontwapend.
7 Aug. Luik wordt door de Duitschers genomen met groote verliezen aan Duitsche zijde.
1115 – In Engeland worden vrijwilligers voor het leger opgeroepen. – De Engelsche kruiser
'Amphion' loopt op een onderzeesche mijn en zinkt. Er komen 131 man om het leven. Bij
Doggersbank wordt een zeeslag geleverd tusschen de Engelsche en de Duitsche vloot
(1). De Duitsche schepen, heet het, worden vervolgd in de richting van de Hollandsche
kust. – Een Noorsch schip stoot bij Vlissingen op een onderzeesche mijn en vergaat.

1120

TELEGRAMMEN.

De oorlog.

De gevechten aan de Maas.

- 1125 **BRUSSEL**, 7 Aug. De 'Etoile Belge' meldt uit officieele bron dat er nog geen besluit
is genomen omtrent den door de Duitschers gevraagden wapenstilstand omdat er op het
oogenblik op een andere plaats een gevecht aan den gang is.

- 1130 **BRUSSEL**, 7 Aug. De Duitsche cavaleriedivisie die ten noorden van Luik over de Maas
trok, werd nagenoeg vernietigd. Na den aanval van de divisie infanterie stortte de
Belgische ruitery zich op haar. Er werden troepen gevangen gemaakt. De cavalerie
werd verstrooid.

- 1135 **BRUSSEL**, 7 Aug. De stad Luik is door de Fransche regeering gedecoreerd met het
Legioen van Eer.

BRUSSEL, 7 Aug. Het geheele derde Duitsche leger heeft bij Luik meegevochten,
bestaande uit het 7e, 9e en 10e legercorps, onder generaal von Emmich.

- 1140 **BRUSSEL**, 7 Aug. Volgens soldaten die hier ter stede terugkeerden, vulden de Duitsche
lijken de loopgraven bij Luik en lagen soms anderhalven meter hoog. Sommige Duitsche
regimenten voerden het Belgische vaandel. Het Duitsche regiment, waarvan de Koning
der Belgen eere-kolonel is, voerde de Belgische cocarde.
De 'Patriotte' meldt dat 7 Duitsche cavalerieregimenten hedenmorgen werden
gedecimeerd door de Luiksche weerbaarheid.

- 1145 De wapenstilstand geldt alleen voor de forten.

- 1150 **BRUSSEL**, 7 Aug. Toen zich te Lessines het gerucht verbreidde dat het Fransche leger
aankwam, snelde de heele bevolking naar het station met etenswaren, geld, sigaren,
suiker, enz. Jammer genoeg bleek het niet meer dan een gerucht.

Dagorder van Koning Albert.

BRUSSEL, 7 Aug. (Blijkbaar vertraagd). In een dagorder aan het leger zegt de Koning:
Aangevallen door een viermaal sterkere macht hebben de Belgen alle aanvallen op Luik

1155 afgeslagen, dat nog steeds in onze macht is. Vaandels en vele gevangenen vielen ons in handen. In deze dagen hebt gij alle plichten vervuld en eere gebracht aan het leger. Gij zijt in de voorhoede geweest van de ontzaglijke legers in een reusachtige worsteling. Laat ons wachten op de komst van de Franschen om ter overwinning te gaan. In uw naam roep ik hun een broedergroet toe.

1160 **Duitschland en Rusland.**

BERLIJN, 7 Aug. Een vrouw, uit München geboortig, die hier uit Rusland is aangekomen, waar zij met een Duitsch onderdaan is gehuwd, deelt mede, dat alle Duitsche vrouwen uit Rusland worden gezet, maar dat de mannen als gevangenen worden vastgehouden.

1165 **Duitschland en Rusland.**

BERLIJN, 7 Aug. Een te St.-Petersburg verschenen ambtelijke mededeeling zegt: In de laatste dagen zijn te St.-Petersburg berichten ontvangen, dat het Duitsche publiek, zelfs regeeringsorganen, een minder correcte houding aannemen tegen Russische onderdanen, zelfs tegen onze diplomatieke vertegenwoordigers, die Duitschland verlieten. Duitsche regeeringsorganen veroorloofden zich zelfs een oneerbiedige houding jegens de Keizerin-weduwe en een grootvorst. Ofschoon het begrijpelijk is, dat het Russische volk diep verontwaardigd is wegens deze houding van Duitschland, zijn toch de verwoestingen, die tengevolge van de uitbarsting, der volks verontwaardiging op 5 Augustus aan het Duitsche gezantschap toegebracht werden, zeer te betreuren, daar de toepassing van ruw geweld, zelfs tegen den vijand, niet kan worden toegelaten. Het officieuze Wolff-bureau teekent hierbij aan dat het onjuist is in het Russische communiqué te beweren, dat de Duitsche regeeringsorganen jegens diplomatieke vertegenwoordigers van Rusland, die Duitschland verlieten, een minder correcte houding in acht namen. Bij de betreurenswaardige voorvallen vóór het Russische gezantschap, deed de Berlijnsche politie haar plicht. De gewelddadigheden golden niet leden van het gezantschap, doch andere Russen die met hen medereisden en geen diplomatieke functie vervullen. De Tsaritsa-weduwe is op haar korte reis door Duitsch gebied door de Duitsche autoriteiten met bijzonderen eerbied behandeld. Ook de grootvorst op wien het communiqué zinspeelt, had over zijn behandeling op Duitschen grond in geen enkel opzicht te klagen.

Duitschers en Franschen in Belgisch-Luxemburg.

BRUSSEL, 7 Aug. (5 uur 's middags). Aan het ministerie van oorlog wordt bericht dat er gevechten zijn geweest in Belgisch Luxemburg tusschen Franschen en Duitschers.

1190

In de Middellandsche Zee.

MALTA, 7 Aug. Hier heerscht groote geestdrift. Een dichte menigte trekt door de straten met de vlaggen van de Triple Entente en houdt een manifestatie voor het Fransche consulaat.

1195

De Neutralen.

KOPENHAGEN, 7 Aug. De regeering heeft heden de volledige neutraliteit verklaard van Denemarken in den oorlog tusschen Oostenrijk en Rusland.

1200 **Geen moratorium te Berlijn.**

BERLIJN, 7 Aug. De Bondsraad heeft heden twee besluiten genomen volgens welke een algemeen moratorium niet zal worden ingesteld. Ten eerste zal de rechtbank den schuldenaar eener, vóór 31 Juli aangegane verplichting een uitstel van betalen kunnen verleen van ten hoogste drie maanden, onder het stellen van een waarborg, voor zoover dit noodig en met het oog op den schuldeischer doenlijk is. Ten tweede moet vooralsnog voorkomen worden dat vorderingen, ook wissels uit het buitenland, die vóór 31 Juli getrokken zijn, in het buitenland gerechtelijk worden ingevorderd.

1205

Verspreide berichten.

1210 **BERLIJN**, 7 Aug. De Italiaansche kamer van koophandel voor Duitschland, te Berlijn gevestigd, heeft aan den minister van handel von Sydow het volgende telegram gezonden, in opdracht van een voltallige, gisteren gehouden vergadering en volgens een met algemeene stemmen genomen besluit. De kamer verzoekt den minister dit aan den Keizer over te brengen.

1215

De kamer betuigt dat zij gedurende haar langdurig bestaan steeds bij haar handelsbetrekkingen de welmeenende gastvrijheid heeft genoten; dat zij in de gelegenheid is geweest de verlichte, vredelievende leiding van Keizer Wilhelm te bewonderen; en dat zij daarom in dit ernstige uur zich van heeler harte aansluit bij de gevoelens die het geheele Duitsche volk bezielen.

1220

PARIJS, 7 Aug. (Part.). Officieel wordt het bericht van de sluiting der Dardanellen tegengesproken.

Nederland en de Oorlog.

1225

Burgers en Soldaten.

Een ernstig woord van waarschuwing.

Bij de verschrikkingen van den oorlog, die nu heel Europa in brand heeft gezet, komt nog deze, dat niet enkel de georganiseerde krijgsmachten, de legers en vloten van de oorlogvoerende partijen elkander op leven en dood bevechten, maar dat ook burgers

1230

deelnemen aan den strijd. Men heeft kunnen lezen van Belgische boeren, die zonder pardon werden gefusilleerd, omdat zij op de Duitsche troepen hadden geschoten. Van andere plaatsen komen verhalen over gruwelen door het volk bedreven, tegenover vreemdelingen, burgers van een vijandigen staat. In Brussel en Antwerpen, in Parijs en in Russische steden moeten

1235

Duitschers het ontgelden; in Berlijn werden Engelschen geïnterneerd, want de stemming van wilden, blinden haat en woeste hartstocht wordt nog opgezweept door de soms overdreven berichten van het oorlogsveld.

1240

Ook over ons land beging die koorts van opgewondenheid te huiveren. We vernamen uit grensplaatsen geruchten omtrent uitingen van gezindheid, die niet strooken met het beginsel van neutraliteit. Bewoners aan de grens zouden elkaar over en weer uitgescholden hebben en er zou een stemming van vijandigheid worden gewekt, die gevaarlijk is.

1245

Wij kunnen er niet genoeg nadruk op leggen toch vooral alles na te laten wat tot vijandschap kan leiden en te bedenken, dat de burgers van een land niet verantwoordelijk zijn voor hetgeen hun regeeringen en hun legers doen. Maar vooral moet met klem en ernstigen nadruk hierop worden gewezen, dat burgers nooit en onder geen voorwendsel mogen deelnemen aan den strijd tusschen twee vijandelijke krijgsmachten.

1250

Er kwamen ons verhalen ter oore van plaatsen, waar de menschen, geprikkeld door vaak overdreven bulletins omtrent in dezen oorlog gepleegde gruweldaden, zich van vuurwapenen gingen voorzien om zich zoo noodig bij een onverhoopten inval van vreemde troepen te weer te stellen. Dit zou van die burgers een onverantwoordelijke daad zijn, die de schromelijkste gevolgen zou kunnen hebben voor hen zelf en voor hun onschuldige, vreedzame medebewoners. Want een soldatenmacht, die in het vijandelijk

1255

land door de bevolking wordt aangevallen, is zonder genade en moet dat wel zijn uit eigen belang. Uitsluitend tusschen de geregelde troepen gaat de oorlog; de burgers houden zich er buiten. Zij mogen zich niet in den strijd mengen, onder geen beding.

1260

Met vurige letters dient die waarschuwing gebrand te staan in de hersenen van allen, die kans loopen bij eenig grens-incident te worden betrokken.

Het welzijn van het vaderland, onze vrijheid, ons leven staan er bij op 't spel.

Onze onzijdigheid.

1265

In België is een misverstand ontstaan door het bericht uit Maastricht, dat 5000 vluchtende Duitschers daar door waren getrokken en, van eten voorzien, naar Aken waren doorgesonden. De *N. R. Ct.* merkt naar aanleiding daarvan op:

1270

Men schijnt in België gedacht te hebben, dat dat Duitsche soldaten waren. Geheel ten onrechte natuurlijk; het waren non-combattanten, vermoedelijk Duitsche of Duitsch sprekende inwoners van België. Al wie er van de Duitsche gewapende macht over onze grens komt, wordt gevangen genomen en ontwapend – gelijk reeds geschied is – en zoo gaat het met al wie behoort tot de gewapende macht van welke andere oorlogvoerende partij ook en ons onzijdig grondgebied betreedt. De onzijdigheid legt ons daartoe den onafwijsbaren en trouwens algemeen erkenden plicht op.

1275

Tot ons leedwezen vernemen wij, dat er in België, maar dan toch zeker niet in verantwoordelijke kringen, aan getwijfeld wordt of wij tegenover de Duitsche troepen, die zich in de nabijheid van onze grens op Belgisch gebied bevinden, dien plicht wel ten volle nakomen. Een volstrekt ongegronde twijfel natuurlijk.

1280

Wat ook onze gevoelens mogen zijn in dezen vreeselijken oorlog, de neutraliteit die wij moeten handhaven en bovendien het hoogste landsbelang dwingen ons, daaraan geen uiting te geven en ons te bepalen tot verdediging van onze grenzen tegen welke schending ook.

Voor de vastberadenheid, waarmede de Belgen zich tegen de schending van hun grondgebied, verweren, hebben wij, het spreekt vanzelf, eerbied.

- 1285 **Verbod van goud-uitvoer.**
Blijkens bij het Departement van Koloniën ontvangen telegram is de uitvoer van goud en zilver uit Ned.-Indië verboden.
- 1290 **Gisteravond is een buitengewonen Staatscourant verschenen,**
bevattende een aantal Koninklijke besluiten houdende uitvoerverbod van salpeterzuur, soda, cacao, aceton, thee, potasch, alcohol, zwavelzuur, katoen in eiken vorm, aether, ammonium carbonaat, boekweit, suiker, stroop, natrium, salpeter, glycerine, koffie, antimoon regulus, munitieën en buskruit en lood.
- 1295 **Uit Maastricht.**
Groepjes vluchtende Belgen en ook Nederlanders komen achtereenvolgens de stad binnen. Tot nu toe zijn ze ondergebracht in logementen, maar de rijkskweekschool is in gereedheid gebracht om de vluchtelingen van hedennacht te ontvangen. Gewonden zijn onderweg, maar nog niet aangekomen.
- 1300 **Briefwisseling met Duitschland.**
Naar aan de N. R. Ct. wordt medegedeeld, kunnen zij, die met Duitschland correspondentie voeren, alleen op ontvangst van hun schrijven rekenen, als zij in de Duitsche taal gestelde briefkaarten verzenden. Voor de briefwisseling uit Duitschland met ons land geldt hetzelfde.
- 1305 **De uittocht van Amerikanen.**
In verband met de reeds vermelde hulp van de Amerikaansche regering aan haar landgenooten, die wel niet papieren geld doch zonder contanten in Europa in groote moeilijkheid geraakten, is gisteren van Rotterdam uit de terugkeer naar de Vereenigde Staten begonnen. De 'N. R. Ct.' beschrijft den uittocht als volgt:
Bij groote drommen zijn zij uit de badplaatsen en de weeldesteden opgeschrikt en weggevlucht, en het is den meesten aan te zien wat een vermoeyenis, wat en angsten zij hebben uitgestaan aler zij eindelijk Rotterdam bereikten.
- 1315 Daar vertrekt nu Vrijdagnacht om halfdrie de "Nieuw-Amsterdam" van de Holland-Amerika-Lijn, gedekt door ons rood-wit-en-blauw, dat tot heden ook ter zee een waarborg schijnt tegen vijandelijkheden.
Vanmorgen vroeg kwamen de reizigers reeds in talrijke kudden naar de veerboot, om het schip van belofte daar met eigen oogen aan de Wilhelminakade te zien liggen, statig en hoogop in de stapeling van zijn witte dekken. 't Zijn grootendeels Duitsche Amerikanen, met de star and stripes op de lapellen van jassen en mantels, meest allen met de kodax en met wat handbagage van internationaal beplakte tasschen, - het eenige veelal dat zij in de netten der spoorwegwagens bij zich hebben kunnen houden en zoo redden. Want hoeveel is er onderweg niet zoek geraakt?
- 1320 1325 Onder hen mengen zich de menschen van het personeel, - de muzikanten met hun instrumenten, altemaal wat bleek, een beetje gaperig en verwaakt. Maar opeens zonnen de gezichten der vreemdelingen op en bedwingen die kloeke Amerikaansche vrouwen moeilijk haar tranen, als ze de boot zien liggen, die hun redden zal van de gruwzame nachtmerrie, waardoor zij tot hiertoe zijn achtervolgd.
- 1330 Enkelen worden opgetogen van hoopvolle blijdschap: "Alice, here is your friend!" - wijst een moeder het schip aan haar dochttertje, een lief kind van een jaar of acht, met donkere krullen onder haar Kate Greenwaykapertje uit. En het meisje springt op, en maakt kushanden naar het machtige scheepsgevaarte. En in haar kinderlijke taal hoor ik haar neuriënd de "Nieuw-Amsterdam" bezingen.
- 1335 "Dat hadden we niet gedacht!" - zeggen de menschen zoo dankbaar tegen elkander - "dat we nog varen zouden."
Maar een bejaard heer vraagt angstig rond of hij nog passage zou kunnen krijgen voor vier personen. Hij reist met zijn vrouw en twee dochters. - En daar is natuurlijk geen sprake meer van. Want er zijn misschien nog wel een tweeduizend Amerikanen hier, die allemaal hunkerden om weg te komen.
- 1340 Voortdurend melden de sollicitanten zich aan aan het passagebureau. De enkele nog overgelaten taxi's en rijtuigen brengen hen daarheen, overladen met koffers. Tevergeefs... En dan die vreugde van hen, die een plaatsje aan boord hebben bemachtigd. Een clubje dames zag ik van opwinding om haar bagage heen dansen.
- 1345 Inmiddels, al voel je nu overal de koortsige spanning van het oorlogsbedrijf om ons heen - daar in de kantoren en op de terreinen van de N. A. S. M. schijnt alles onveranderd rustig in de zoo stipt georganiseerde bedrijvigheid.
Men vertelt mij, dat alle passagiers, die voor de *Nieuw Amsterdam* geboekt stonden, niets van hun besproken plaatsen zullen behoeven af te staan, - zoomin de eerste -
- 1350 als de derde klasse passagiers - ten gevolge van den toeloop der laatste dagen. Die

Naspeuringen van Paul Theelen: 8 augustus 1914

- ontstond, doordat de Amerikanen, die zich in het Oosten van Europa bevonden toen de oorlog uitbrak, meerendeels passage namen bij de agentschappen in Oostenrijk voor Bremen en Hamburg. Toen zij halsoverkop daarheen op reis waren ging bij de Deutsche maatschappijen de stop erop. Dus "boekten" zij aanstonds "over" voor Rotterdam. En, 1355 wijl de Fransche lijnen ook niet meer varen, voegden zij, die in Frankrijk vertoefden, zich, als zij konden, bij dien stroom van gegadigden.
- De *Nieuw Amsterdam* heeft voor zooveel mogelijk hunner verblijven ingericht. In de eerste klasse, waar anders 340 plaatsen zijn, gaan er nu ongeveer 620 mee. In de 1360 tweede klasse een 400 en in de derde pl.m. 900. Dit aantal tusschendecks-passagiers is zeer gering, zoodat het zielental aan boord, dat met een 400 koppen bemanning op ruim 2300 komt, volstrekt niet buitengewoon groot is.
- Er zijn echter drie afdeelingen voor extra logies ingericht. De directie heeft hiervoor kosten noch moeite gespaard. En in driemaal vier-en-twintig uur is dat dan ook klaar gespeeld, dank zij mede den eigen werk- en opslagplaatsen van de 1365 maatschappij. In het vaste personeel ontstond natuurlijk ook hier door de mobilisatie een sterk tekort. Maar dat werd dadelijk aangevuld voor alle bedrijven. De noodige vaklui zijn dan ook beneden nog overal bezig om alles in orde te brengen. En wanneer je dan uit de eigen magazijnen bijvoorbeeld over evenveel toilettafels, over matrassen, dekens, linnen, beschikt als er nodig zijn, dan loopt dat allemaal vlot. 1370 Maar hoe 't verder zal gaan? Nog naar schatting een tweeduizend reizigers wachten. Hoeveel zijn er niet reeds geboekt voor de *Rotterdam*, die over drie weken zou moeten vertrekken?! De *Noordam*, die zijn jaarlijksche zomerkuur in het dok ondergaat, is nu eerst aan de beurt. Of zij zal kunnen varen; of zij eerder weg zal kunnen...?
- Om acht uur Vrijdagavond stroomden de honderden passagiers aan boord van de *Nieuw- 1375 Amsterdam*, die daarlangs vijf, zes verdiepingen verlicht, als een geillumineerd schip machtig feestelijk lag aan de naargeestig, stille, donkere Maas. De maan kwam even door een zwarte wolkbank en klaarde over de rivier, als om de leegte daarvan nog somberder te maken.
- Maar de drommen van vreemdelingen, die langs de breede trappen opgingen en over den valreep aan boord, hun ontsnapte een dankbaar: "Safe", na zóó veel angstig gezwerf 1380 door Europa. Want het wonder van zoo'n tijd is, dat zelfs de dollar zijn almacht heeft verloren, dat in een dergelijke run rijken en armen vrijwel gelijk-op de ontberingen deelen. Hoe erkentelijk waren zelfs een paar millionnaires, was een 1385 Amerikaansche professor, dat hun op 't overvolle schip aan de gemeenschappelijke dekken der derde klasse-passagiers een plaats is geruimd, om toch maar weg te komen, en naar huis. Er werd verteld van een rijkaard, die tot drie duizend dollar geboden had aan een landverhuizer voor zijn ticket. Ja, wat al niet voor tragische dingen werden er verteld; waar niemand ooren naar had. En van den valreep kwamen de 1390 passagiers op den avondlichten boulevard van het breede promenadedek, waar menigeen maar aanstonds neerviel in de dekstoelen, om de medereizigers te monsteren. En aanstonds kwam daar de ontspanning. Avondtoiletten kleurden en fonkelden reeds weer in den schijn van de lampen. In de Japansche tearoom, in de rookzaal vormden zich gezelschappen, met de sandwiches reeds in de hand, – en alle zorgen schenen vergeten. 1395 De bedienden in hun keurige uniformen zwermden overal helpend rond. Passagierslijsten werden bestudeerd, de Amerikaansche vlaggetjes al weer opgeborgen. En de gezelligheid heerschte alom op het machtige schip.
- Aan de bureaux voor inlichtingen werd queue gemaakt; vooral daar waar de tafelplaatsen uitgereikt werden. De maaltijden zullen worden gehouden in twee 1400 zittingen. En in de salon kleurde het licht onder de rosé kapjes over de taferversieringen van versche rozen.
- Doch de geïmproviseerde eerste klassen, die zagen er in het avondlicht met al die planten rondom de gedecoreerde witte wanden nog wel 't verrassendst keurig uit. Wat een zorg, om het den opvarenden aangenaam te maken. En 's avonds om 8 uur waren er 1405 nog enkele gelukkigen geweest, die hier de plaatsen hadden mogen aannemen van anderen, die afgeseind hadden, omdat zij op weg hierheen nog in de verdrukking waren geraakt.
- Inmiddels was gisteravond kwart voor achten de *Rijndam*, van New York terug, aan de Wilhelminakade gemeerd. Dit schip is een paar keer opgehouden door Engelsche oorlogsschepen, maar uiterst hoffelijk bejegend, en men heeft den kapitein zelfs den 1410 veiligsten weg gewezen.
- Deze vriendelijke behandeling was goed nieuws voor de vaart van de *Nieuw-Amsterdam*. Sommige Amerikaansche dames liepen er reeds, in haar modieuze toiletten, zoo onbezorgd rond als een paar weken geleden in Weenen of Parijs. En de nieuwste modesnuffjes hadden zij blijkbaar meegebracht.
- In de derde klasse waren de landverhuizers blijkbaar ook reeds vrijwel op dreef. Een 1415 menigte Roemeensche vrouwen uit Rusland, met haar kleurige wollen doeken om, de witte

1420 sjaaltjes over 't haar, zaten er nog aan dek samen in den zoelen avond, de meesten blootsvoets. Enkelen prevelden uit gebedenboeken, een liet er den rozenkrans door de vingers glijden. En daar beneden lagen er al verscheidenen gekleed en wel te kooi, de vrouwen en de kinderen samen. Want meerendeels vrouwen en kinderen gaan er hier mee, om nu, uit het Europeesche oorlogsrumoer, zich bij hun mannen in de Nieuwe Wereld te voegen. Ook enkele Hongaren waren er bij.

BINNENLANDSCH NIEUWS.

1425 **Nederlanders in Denemarken.**

Van den consul-generaal der Nederlanden te Kopenhagen is bij het Departement van Buitenlandsche Zaken telegraphisch bericht ontvangen, dat de in Denemarken gevestigde Nederlanders, de Nederlandsche touristen en scheepsbezettingen zich wel bevinden.

1430 **De Belgische gezant te Berlijn.**

Gisteren tegen twaalf uur kwam in Den Haag de gezant van België bij het Berlijnsche hof aan. Hij was per extra trein via Bentheim gekomen en werd aan het station opgewacht door den Belgischen gezant bij het Nederlandsche hof, den heer A. baron Fallon en den gezantschapsraad, prins A. de Ligne.

1435 De uit Berlijn komende gezant was vergezeld door heel de legatie.

Om één uur 55 deed de gezant zijn ambtgenoot weer uitgeleide. Op dat tijdstip vertrok deze naar Rotterdam om zich vandaar naar Brussel te begeven.

Geen moratorium.

1440 Officieel wordt het volgende meegedeeld d.d. 7 Augustus:

Overeenkomstig de mededeeling door den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel gisteren in de vergadering van de Tweede Kamer gedaan, werd des avonds aan het departement van Landbouw, Nijverheid en Handel een bespreking gehouden tusschen den Minister van Landbouw, N. en H. en van Justitie, den president van de Nederlandsche Bank, de leiders van het bankiersconsortium en vertegenwoordigers van den grooten goederenhandel en industrie en den middenstand.

1445 In deze bespreking werd erkend, dat de instelling van een wettelijk moratorium voor het oogenblik niet is aan te raden, daar dit den toestand slechts zou verergeren. Voorts bleek, dat het bovengenoemde bankiers-consortium, dat met de Nederlandsche Bank 200 millioen gulden beschikbaar kan stellen, veel ruime hulp wil en kan verleen en dan velen blijkbaar meenen. Wat den aard der voor hulp te geveer zekerheid betreft, worden de grenzen zoo ruim mogelijk getrokken, doch natuurlijk wordt bij de schatting van de waarde dier zekerheid met de grootste zorg te werk gegaan.

1455 Onder de voorwaarde, dat de waarde van het onderpand groot genoeg is in verband met het verlangde krediet, wordt elke zakelijke zekerheid aangenomen, niet alleen fondsen, ceelen, wissels en promessen, maar ook hypothecaire zekerheid. Voorts worden grossen van hypotheeken in onderpand genomen, evenals voorraden van goederen, als zij namens het bankiersconsortium kunnen worden bewaakt.

1460 Duidelijk werd ook, dat de middenstand kan worden geholpen, indien en voor zoover deze door de handen ineem te slaan een waarborg biedt, waartoe ieder afzonderlijk niet in staat is. Plannen om tot een samenwerking te komen om tot het gewenschte doel te geraken, werden in beginsel besproken en zijn reeds in voorbereiding. De voorzitter van het consortium, de heer van Aalst, president van de Ned.

1465 Handelmaatschappij, zegde toe bij het tot stand brengen van die plannen behulpzaam te zullen zijn.

Uit den aard der zaak kunnen alleen solide zaken geholpen worden. Zaken, die in normale omstandigheden alleen een schijn van soliditeit hadden, maar die in werkelijkheid reeds ongezond waren vóór er van oorlogsgevaar sprake was, zijn niet te helpen, ook niet door het consortium.

1470 De klachten over langzaamheid van werken van het consortium bleken geheel ongegrond te zijn. Het heeft alle aanvragen terstond behandeld en afgedaan en zal er voor zorgen, dat dit ook verder zal geschieden.

De Bond van Nederlandsche onderwijzers en de oorlogstoestand.

1475 Het Hoofdbestuur van den Bond heeft zich tot de afdeulingsbesturen gewend met eene aansporing om medewerking te verleen overall waar bijstand gevraagd en verleend kan worden. We zagen graag – zegt de opwekking – dat elk afdeulingsbestuur met de afdeulingsleden, voor zoover ze nog vrij zijn van het vervullen van militieplichten, overlegde wat er in de plaatsen van het ressort der afdeelingen als het meest noodige moet gedaan worden. Is versterking van reeds gevormde comité's of commissies het meest wenschelijk, dat men onverwijld daartoe besluite.

1480 Is er aanleiding tot het nemen van initiatief voor het vormen uit de ingezetenen van

bijstandscommissies om te voorzien in nooden, door de oorlogstoestanden ontstaan, dat men onverwijld daartoe overga.

1485 We vragen van onze leden, dat ze, of door zelf de zaak aan te pakken, of door in massa zich aan te melden waar dat gevraagd wordt, zullen toonen met de daad alle krachten te willen geven tot afwenden en lenigen van de gevaren, die ons volk bedreigen.

1490 **Uit het Westland.**

- Het hoofdbestuur van de Vereeniging Westland, heeft Donderdag te Naaldwijk vergaderd met de afdelingsbesturen, om te beraadslagen over den moeilijken toestand, waarin het bedrijf verkeerde. Door het inhouden der cheques kunnen de besturen de tuinders niet uitbetalen, waardoor deze in ongelegenheid kunnen geraken. Besloten werd inlichtingen te vragen aan de Vereeniging voor den Geldhandel omtrent de waarde der cheques en de wijze van geldverschaffing.

1495 De verzending der tomaten naar Engeland is gestaakt; de vrucht, die geplukt moet worden, in waardeloos. Besloten werd de leger-intendance gedurende 6 dagen telkens 1000 pond tomaten aan te bieden om als proef te dienen voor het bereiden van soep voor het leger. Wenschelijk achtte men het voorts door de bladen de aandacht op de tomaten te vestigen voor gebruik in de keuken.

1500 Meegedeeld werd, dat er allerlei dwaze geruchten in de steden loopen omtrent het bederven der vruchten in het Westland, die niet geplukt zouden kunnen worden. Het H. B. verklaart uitdrukkelijk dat er geen gebrek is aan werkkracht, dat er geen vrucht bederft door overmacht, en dat het jaar voor 't bedrijf tot heden gunstig was. De voorziter deelde mee, dat blijkens mededeeling van den minister binnen enkele dagen verbetering is te verwachten in het productenvervoer per spoor.

1505 Voor Duitschland konden geen toezeggingen gedaan worden. Het H. B. besloot de exportveilingen stop te zetten, doch de kleine veilingen op gewone wijze te laten
1510 doorgaan tegen contante betaling.

Tramaanleg voortgezet.

- De Commissaris der Koningin in Drenthe heeft rijksmachinepersoneel toegezegd aan de aannemers van de tramlijn Assen-Oosterwolde, zoodat Maandag aanst. het werk, dat reeds was stopgezet wegens gebrek aan arbeidskrachten, volledig wordt hervat met 160 arbeiders.

Telegrafie.

De Fransche kabeltelegraafmaatschappij

1520 staakt verzending van uitgestelde telegrammen.

De Turksche administratie deelt mede dat telegrammen,

aangenomen in strijd met de aangekondigde beperkende bepalingen worden opgehouden en dat daaraan aan de kantoren van afzending geen kennis zal worden gegeven.

De overseining van uitgestelde telegrammen is geschorst

1525 op de lijnen der groote Noordsche telegraafmaatschappij.

Derde (laatste) Blad.

BUITENLANDSCH NIEUWS.

De oorlog.

1530 **De toestand.**

Het is heden veertien dagen geleden dat het Oostenrijksche ultimatum aan Servië ten einde liep en het spook van een algemeenen Europeeschen oorlog zich plotseling voor een ieders verbeelding in al zijn schrikwekkendheid vertoonde. Men heeft er niet aan willen gelooven, vertrouwend op de vaak beproefde werkzaamheid der diplomaten ten gunste van den vrede, - op de telkens en telkens herhaalde betuigingen der Europeesche staatshoofden dat zij den vrede wenschten, maar toch is het nader gekomen en thans is het de barre werkelijkheid, dat er niet minder dan acht Europeesche mogendheden in staat van oorlog verkeeren: Duitschland, Frankrijk, Engeland, Rusland, Oostenrijk-Hongarije, België, Servië en Montenegro.

1540 En Italië?... Italië mobiliseert niet - zooals gisteren verkeerdelijk gemeld is - het roept lichten op, mobiliseert dus partieel. Waarom? Men zegt dat van Berlijn uit hemel en aarde bewogen worden ook Italië mee te krijgen in den oorlog tegen Frankrijk, Engeland en Rusland, en de *Temps* beweert, dat met dat doel allerlei valsche berichten in Italië verspreid worden door de Duitsche regeering, welker doel
1545 is, aan te toonen dat niet Duitschland den oorlog begonnen is, maar Rusland en Frankrijk, omdat, immers volgens de bewoordingen van het bondsverdrag Italië alleen tot hulp van Duitschland en Oostenrijk verplicht is, als zijn bondgenooten een defensieven oorlog voeren. Het Duitsche standpunt is, dat dit inderdaad 't geval is,

1550 omdat Rusland door te mobiliseeren Duitschland tot den oorlog met Rusland en zijn
bondgenoot gedwongen heeft. Maar waartoe roept nu Italië zijn lichten onder de
wapenen? Om Duitschland en Oostenrijk te helpen, of om gereed te zijn, als het
oogenblik gekomen is, ten eigen bate in te grijpen? En ten eigen bate beteekent hier
1555 bijna zeker ten nadeele van Oostenrijk-Hongarije. Wij weten het niet, niemand buiten
de Italiaansche regeeringskringen weet het vermoedelijk, en vast staat alleen, dat
men noch in Duitschland en Oostenrijk, noch in Frankrijk Italië vertrouwt.
Intusschen heeft Duitschland dan het succes te boeken, waarnaar het zoolang heeft
verlangd, omdat er blijkbaar onder de bevolking een zekere moedeloosheid ontstond
1560 over het uitblijven der verwachte overwinningsberichten. Gisteren nog wezen tal van
officieuze Duitsche berichten erop, dat de moed er ingehouden moest worden, met
manifesten en geruststellende mededeelingen bij gebreke aan succes-berichten, en het
bericht van Luik's inneming is dadelijk als groot reclamemiddel gebruikt en door 's
Keizers adjudant aan het volk voor het paleis voorgelezen. Waardig en met kalme
vreugd moet de tijding door de menschenmassa daar ontvangen zijn.
1565 Intusschen is op dit oogenblik die Luiksche historie nog steeds niet tot klaarheid
gebracht. Gelijk dezen morgen reeds bericht is, en ook heden uit de telegrammen
blijkt, staat het wel vast, dat de stad door de Duitschers bezet is en dat er niet
meer gevochten wordt, maar dat de Duitschers de gansche fortelinie in bezit genomen
hebben, in niet ondubbelzinnig gebleken. Men zou dus moeten aannemen, dat er
1570 inderdaad een afspraak is gemaakt, volgens welke de Belgen hun verzet opgeven, de
stad aan de Duitschers overlaten, en zich op de forten terugtrekken, terwijl zij zich
verbinden de Duitschers te laten optrekken. Op zich zelf is dit zeker niet heel
waarschijnlijk, want op deze wijze zouden toch de Duitschers als zij voortgaan met
troepenmassa's door het Maasdal te zonden, voortdurend door die Belgen en de forten
bedreigd worden, maar voor het oogenblik weten wij geen andere verklaring.
1575 Dit is misschien ook het geheim van den 'wapenstilstand', welken de Duitschers aan de
Belgen gevraagd zouden hebben en waarover in Belgische berichten telkens sprake is.
Het is immers niet goed te begrijpen, hoe een leger dat poogt een vesting te
vermeesteren aan de verdedigers verlot kan vragen een etmaal lang te mogen ophouden
1580 met zijn pogingen. Bovendien is het bericht, dat de Duitschers een wapenstilstand
zouden gevraagd hebben, in het geheel niet overeen te brengen met dat over de
inneming van Luik door de Duitschers. Wij zullen dus, wachtend op meer licht,
voorloopig aannemen dat er hier een verwarring heeft plaatsgehad met de overeenkomst,
die aan de capitulatie van Luik is voorafgegaan. In elk geval schijnt het verzet der
1585 vesting Luik tegen den Duitschen opmarsch tot het inderdaad roemrijke verleden te
behooren, en marcheeren de Duitschers nu verder Maas-opwaarts, Hoey en Namen
tegemeet. Waar zullen zij de Fransche troepen ontmoeten?

De actie ter zee.

1590 De maritieme medewerker van de *Times* betoogt, dat men niet te spoedig een beslissende
actie ter zee verwachten moet. Het is zeer waarschijnlijk dat het nog eenigen tijd
zal duren eer een slag geleverd wordt, daar admiraal von Tirpitz den tijd misschien
nog niet gekomen acht om de krachten van de Deutsche vloot met die van de Britsche te
meten. Wanneer onze leermeesters op het gebied van moderne maritieme strategie zich
1595 niet vergissen, zal Duitschland beginnen met een reeks pogingen om het groote
materieele overwicht van de Britsche vloot, dat geen beoog behoefte voor iedereen die
studie gemaakt heeft van de getalsterkte der beide vloten, te verzwakken. Wat wij in
die omstandigheden te verwachten hebben is een soort voorposten-oorlog tusschen de
torpedobooten en andere kleine hulpkrachten van beide partijen.
1600 Daar aanvallende operaties van dien aard door grootere schepen ondersteund moeten
worden, zal er genoeg gelegenheid zijn om de macht van een der partijen hier en daar
te knotten, gelijk ook het geval was in den Russisch-Japanschen oorlog.
Daartegenover staat de mogelijkheid, dat twee oorzaken – de druk van de openbare
meening in Duitschland en het natuurlijke verlangen van de jonge marine om een
1605 krachtproef af te leggen – hun uitwerking zullen hebben. In Duitschland zal men maar
al te zeer begeeren, dat er eenig gebruik gemaakt wordt van de schepen. Deze oorzaken
kunnen ten gevolge hebben een vroeger verschijnen van de Deutsche vloot in de
Noordzee dan voorzeggd is door strategische deskundigen. Mocht de Deutsche vloot
echter voorloopig een actie ontwijken, dan worden hierdoor kleinere gevechten van
afzonderlijke eskaders niet voorkomen. Dergelijke gevechten kunnen echter van
1610 geenerlei invloed zijn op den loop van den oorlog, en het publiek moet erop
voorbereid zijn berichten dienaangaande, ook wanneer deze verliezen voor ons melden,
met geduld en kalme op te nemen.
Tot zoover de deskundige schrijver; wellicht levert zijn betoog een verklaring op van
het niet-bevestigde bericht over den zeeslag bij Doggersbank. Vermoedelijk is het

1615 daar een voorposten-gevecht geweest tusschen kleinere vaartuigen.

Duitschland's militaire actie in België.

1620 De militaire medewerker van de *Times* verwacht, dat Duitschland tusschen acht en negen legercorpsen door België naar de Fransche grens zenden zal, vergezeld door een of meer divisies cavalerie, alles bijeen een troepenmacht van 400.000 man, en hij gelooft dat het de voorhoede dier troepen is, of ook de rechtervleugel, die bij Luik in contact is gekomen met de Belgen.

1625 De actie tegen Luik -- zoo gaat de militaire deskundige verder -- heeft vermoedelijk alleen ten doel, Luik onschadelijk te maken, zoodat het geen beletsel oplevert als de Duitschers ten zuiden van de Maas westwaarts oprukken. Want als dis negen legercorpsen oprukken door België, dan zullen zij dat vermoedelijk doen langs een zeer breed front, van Luik tot Luxemburg, en de plicht der voorhoede zal zijn, het voortrukken v&n het komende leger gemakkelijk te maken.

1630 Toch moet er met het Belgische leger en de Maas-forten afgerekend worden, en daarom is het belangwekkend, te zien wat nu het Belgische leger zal doen. De Franschen, die thans België zullen binnenrukken, komen als vrienden en bevrijders. Het is mogelijk dat de Franschen de Belgische grens reeds overgetrokken zijn tusschen Longwy en Givet -- ofschoon dit Donderdag reeds geschreven werd, is hiervan nog geenerlei bericht gekomen. Red. -- en dan kunnen de Belgen of stand nomen bij Philippeville, met hun

1635 front langs de Maas naar het oosten, of zij kunnen in den omtrek van Hoey aan de Maas blijven staan met hun front naar het zuiden, ten einde de Duitschers in de flank te bedreigen, Brussel te beschermen en zich den terugtocht op Antwerpen open te houden. De Belgische operaties moeten nu worden bewerkstelligd in overeenstemming met den Franschen staf, en op het oogenblik is vermoedelijk de samenwerking reeds in gang. De
1640 groote zaak voor de Belgen, is te beletten dat hun leger overweldigd en geïsoleerd wordt en het beste is thans voor den Belgischen staf om de zuivere Belgische strategie te verlaten en samen te werken met generaal Joffre als een rechtervleugel van diens leger. Het oprukken van het Duitse leger door België is sedert lang voorzien door den Franschen staf en de noodige schikkingen zijn getroffen.

1645 Zoo schreef de militaire medewerker van de *Times* twee dagen geleden. Sedert is er veel gebeurd en daarom juist zijn zijn beschouwingen belangwekkend. Het is namelijk een weinig anders gegaan: de Duitse strategen hebben het wel noodzakelijk geacht om
1650 oprukken van een groot aantal legercorpsen ten zuiden van de Maas door de Ardennen hebben wij nog niets vernomen, tenzij dan een gerucht van dezen morgen over een treffen tusschen Franschen en Duitschers in het Luxemburgsche daarop wijzen mocht. in elk geval schijnt de Duitse staf de Maaslinie onschadelijk te willen maken, want vermoedelijk officieuze berichten uit Duitse bron kondigen thans een actie tegen
1655 Hoey en Namen aan. Of het hierdoor het Belgische leger onmogelijk gemaakt wordt, zich achter de Maas op te stellen tof dekking van Brussel, zal nog moeten blijken. Bovendien zullen de Duitschers dit wellicht bemoeielijken, door langs de Belgische noordgrens te trekken en het Belgische leger in den rug te vallen. Anderzijds is er in de twee dagen die verlopen zijn sedert dit betoog geschreven werd, ook nog niets
1660 vernomen over een samenwerking tusschen Fransche en Belgische troepen, en in Belgische berichten wordt er voortdurend van gewag gemaakt, dat men met angstige spanning zuidwaarts ziet in de hoop dat de Franschen zullen naderen. Zou men dan nog niet klaar zijn in Frankrijk, dat men de Belgen alleen de spits laat afbijten?

1665 **Ook over de mogelijkheid van Britsche hulp kan België schrijft dezelfde militaire medewerker:**

Het zou noodzakelijk zijn, dat alles wat wij kunnen zenden de zone van concentratie aan den linkervleugel der Franschen zou bereiken op den twaalfden of den veertienden dag der Fransche mobilisatie, dat is tegen den 16den Augustus. Omdat wij te laat zijn
1670 gaan mobiliseeren, kan dit nu niet meer, maar indien er thans bevelen tot inscheping gegeven zijn -- ook hiervan is nog niets bekend, Red. -- dan kunnen wij tenminste drie dagen na dien termijn aanwezig zijn. We kunnen dan te laat zijn, 't geen onze soldaten zeer zouden betreuren, maar een wakkere tegenstand der Belgen in vereeniging met de Franschen zou wellicht den beslissenden stap nog wat kunnen verschuiven,
1675 zoodat wij toch nog op tijd kwamen. Intusschen zouden wij dan eenige afdeelingen kunnen zenden, om bij de Belgen en Franschen den moed erin te houden. Toch kan onze aarzeling om te mobiliseeren niet meer goed gemaakt worden, want verloren tijd wint men in den oorlog nimmer terug.

1680 Laat men er echter aan denken, dat, al is de veldtocht door België voor het Duitse leger een beslissende stap, toch de groote massa van het Duitse leger in Elzas-

Naspeuringen van Paul Theelen: 8 augustus 1914

Lotharingen staat. De uitwerking van een oprukken door België zal zeker bij voorbaat berekend zijn en de Duitschers zullen vermoedelijk hopen, dat het gevolg hiervan wezen zal: verzwakking der Fransche strijdkrachten aan de grens van het rijkland. De schending van jaren oude plechtige internationale afspraken is ongetwijfeld besloten uit strategische overwegingen, maar het staat nog te bezien of de winst daarvan groter is dan het verlies. Het heeft tegen Duitschland allen die voor recht en orde zijn in het harnas gejaagd, en bovendien heeft het België en Engeland in het veld gebracht. Duitschland zou alleen, nog maar de Nederlandsche, Deensche en Zwitsersche neutraliteit te schenden hebben, en aan zou het al die politieke fouten begaan hebben, die voor zijn regeering bij het begin van den oorlog openstonden. Ook hierbij vergete men niet dat de schrijver twee dagen geleden aan het woord was: zijn hoop dat de Belgen den Duitschen opmarsch zouden mogen vertragen is bewaarheid, maar 't schijnt niet dat Engeland – zooals de schrijver, wilde – van dien termijn gebruik heeft gemaakt, om ijlings te beginnen met het verscheppen van zijn troepen. In elk geval – indien deze schrijver het bij het rechte eind heeft – is het beslissend treffen eerst in de volgende week te verwachten als de Fransche troepen zich geconcentreerd hebben. En dat men ook in Duitschland nog aan het concentreren is, bewijst de officieuze verklaring van gisteren in Duitschland.

1700 **De inneming van Luik.**

De correspondent van *De Telegraaf*, die de inneming van Luik heeft meegemaakt, houdt vol, dat de fortengordel niet genomen is, maar de stad is overgegeven onder voorwaarde dat het garnizoen zou mogen wegtrekken. Ziehier wat hij verder meldt: Hevige ontploffingen verkondigden te een uur na den middag, dat men bruggen over de Maas deed springen, en toen ik mij naar de Quai de la Meuse begaf om dit bij te wonen, floten Duitsche granaten reeds boven de staden zag ik een huis treffen in de Rue Madeleine, waaruit oogenblikkelijk dichte walm van rook en vlammen opsloegen. Ook bracht men over de brug, tegenover die straat, een zwaar gewonde; eveneens zes man, slachtoffers van een granaatontploffing. De opwinding in de stad nam toe. Voortdurend liepen geruchten over Fransche en Engelsche troepen, die ter hulpe in aantocht waren; maar des te grooter de teleurstelling, wanneer dan zulk een gerucht weer uit de lucht gegrepen bleek.

Ernstiger gevolgen had het gerucht, dat het stadscommando, onder generaal Leman, in onderhandeling was met de Duitschers en dat deze laatsten tegen elf uur 's avonds met bombardement dreigden. Dit opwindende verhaal had een waren exodus ten gevolge, waarvan ik in mijn hotel, in de Rue des Huillemins, getuige was. Treinen naar Brussel en Tongeren werden bestormd door woedende mannen, jammerende vrouwen, huilende kinderen, die inderhaast gepakte kleeren en levensmiddelen met zich voerden.

Tot overmaat van ramp kwam ook mijn hospes mij met zijn huilende vrouw vertellen, dat hij weg wilde, niet de stad uit, maar bij zijn schoonmoeder in den kelder. Pogingen, om nieuw onderdak te vinden, bleven vruchteloos, en zoo toog ik mee naar den kelder. Alles bleef echter rustig, ook op het aangekondigde en met vrees verbeide uur van elf. Wel werd op verschillende plaatsen in de stad brandalarm gemaakt en nu en dan viel een enkel kanonschot, doch het gevreesde bombardement bleef uit.

Inmiddels schijnen de onderhandelingen tot een goed einde gevoerd te zijn en schijnt het militaire bestuur en het burgerlijke tot een compromis te zijn gekomen, want het was bekend, dat burgemeester Kleyser zijn schoone stad voor verwoesting wilde bewaren, terwijl generaal Leman onder geen beding de forten wilde opgeven. En nu vanmorgen kwam men mij uit een korten, onrustigen slaap wekken met het bericht: "De Duitschers passeeren en trekken voorbij de citadel, over Vottem en Rocourt, Luik binnen".

En zoo was het.

De bruggen over de Maas, voor zoover niet verwoest, vond ik dezen ochtend bewaakt door Duitsche grenadiers in de nieuwe khaki-uniform. De schijnbare onbekendheid met het feit, dat de Duitschers deze uniform dragen, heeft het praatje in de wereld gebracht, dat de Duitschers zich als Engelschen vermomden.

Op de markten en langs de hoofdwegen dwars door de stad overall Duitsche troepen. De stad zelf wordt nog door Belgische gendarmen en politieagenten bewaakt.

1740 **'Hulde aan de gesneuvelden.'**

Ziedaar het opschrift boven het volgende ontroerende artikeltje van het *Handelsblad van Antwerpen*, geschreven na het ontvangen der voor België zoo eervolle berichten uit Luik:

"Stort een gebed, christenen, en gij die het bidden verleerd hebt, hoed af!

De eerste soldaten zijn gesneuveld in den dienst van het vaderland.

Doch zij dienden nog iets meer dan het vaderland; zij dienden meer dan hunne vrijheid, iets

meer dan hunne haardsteden.

1750 Zij dienden vooral dien heerlijken geest, die door de eeuwen heen de grootheid en den roem uitmaakte der beide rassen die ons volk uitmaken: den geest van vrijdom, die nooit slaven liet maken van de Belgen.

Zij gingen niet ten strijde uit rassenhaat; zij vochten niet, het hart met haat vervuld tegen een erfvijand; doch zij zijn te velde getrokken, omdat daar over de grenzen een machtig rijk bestaat, dat – in zijn overmoed de wetten der menselijkheid en der beschaving overtredend – den Belg tot strijden gedwongen leek.

1755 Doch nu komt hij ook op voor 't heerlijkste ideaal, voor een ideaal dat op minder dan acht dagen 50,000 *vrijwilligers* naar de wapens heeft doen grijpen:

Hij komt nu voor dat hoogste goed; de fierheid van een onafhankelijk volk. ooit zal het Duitsche volk die schande kunnen uitwisschen, dat het de Belgen bekwaam heeft geacht hunne waardigheid als natie voor een handvol goud te verkoopen.

1760 Laat ons ongestoord door, luidde het aanbod, en we vergoeden tot het minste stuk brood dat wij aangeslagen hebben, tot het minste stuk materieel, dat wij u zullen ontleenen.

Maar aan onze waardigheid dachten zij niet, daar hadden zij geen rekening van gehouden.

Welnu, wij zijn gelukkig dat ons vaderland den moed heeft getoond, ook tegenover de machtigsten te antwoorden, dat hier een eerlijk volk woonde.

1765 Indien wij ooit de overdrijvingen van het anti-militarisme hebben bestreden, dan was het omdat wij betrouwen hadden in de tractaten, in het plechtig gegeven woord van al onze naburen, die onze onzijdigheid hadden gewaarborgd.

Dit betrouwen is nu brutaal vernield door Duitschland, dat ons misleid en bedrogen heeft en ons nu niet alleen wilde verknechten en verslaven, doch ons nog tot lafheid en laagheid in staat achtte.

1770 Hulde aan de gesneuvelden! Hulde aan de dapperen, die getoond hebben, dat de Belg nog altijd zijn bloed veil heeft voor de vrijheid van zijnen geboortegrond!"

Schoone buit.

1775 Zoo schrijft het *Handelsbl. v. Antwerpen* boven het volgende bericht:

'Al de Duitsche schepen, in de haven liggend, zijn door de Belgische regeering prijs verklaard en in bezit genomen.

Er liggen 34 Duitsche stoom- en 2 zeilschepen.'

De Amerikaansche persstemmen.

De schending van België's neutraliteit heeft over een groot deel van de wereld verontwaardiging gewekt, zoodat de Duitschers in dezen oorlog heel wat sympathie ingeboet hebben. In de Amerikaansche pers wordt het ingrijpen van Engeland in het Europeesche conflict met instemming begroet. De *Chicago Tribune* neemt Keizer

1785 Wilhelm's aanroepen om 's hemels bijstand 'profanatie', en de *New York Times* geeft haar geheelen redactioneelen steun aan de woorden van de Parijsche *Temps*, 'dat Russen, Franschen en Engelschen eensgezind het hoofd moeten bieden aan de machten der rooverij'. de *New York World* schrijft: 'In dezen oorlog vinden Duitschland en Oostenrijk nergens sympathie, ook niet in de neutrale staten'. Het blad vervolgt: 'De

1790 verlichte geest van de geheele wereld heeft zich tegen beide keizers gekeerd, zooals indertijd tegen Napoleon, toen hij trachtte autocratisch beheerscher van Europa te worden. Wat begonnen is als een oorlog voor de alleenheerschappij, zal niet onwaarschijnlijk eindigen in een burgeroorlog, met als gevolg kantelende tronen en verbannen dynastiën. De beschaving kan niet afhangen van de genade der despoten en

1795 het welzijn der menschheid mag niet een stuk speelgoed worden van tirannen. De vloek van het middeneeuwsch bewind heeft in Duitschland steeds gezweefd boven de edelste verrichtingen dezer natie. Iedere poging tot politieke bevrijding is teruggeslagen door "de gepantserde vuist." Wat had het Duitsche volk te maken met de geschillen, die tusschen Oostenrijk en Servië bestonden! Ruslands uitdaging van Oostenrijk raakte

1800 het Duitsche volk evenmin. Niettemin wordt het lot van het Duitsche rijk in de weegschaal geworpen, ten einde in Europa den opmarsch voor de politieke vrijheid tegen te gaan. Het verlangen van Duitschland is niet zoozeer de knotting van het Russische despotisme, als wel de vernietiging van den Franschen republikeinschen geest. Brittanië wordt gedwongen de zaak van Frankrijk tot de zijne te maken.'

1805 Aldus de Amerikaansche persstemmen, gelijk zij door den New Yorkschen berichtgever van de *Times* overgeseind worden. Men houde daarbij echter in het oog, dat de *Times* allicht bij voorkeur die bladen aanhaalt die tegen Duitschland partij trekken.

Nederland en de Oorlog.

1810 **De neutraliteit van de Schelde gewaarborgd.**

De correspondent van het "Hbld." te Londen seint d.d. 7 Aug.:

"Ik verneem, dat Engeland beloofde de neutraliteit van de Schelde te eerbiedigen en geen oorlogsschepen de Schelde op te zenden.

"Nederland beloofde, de Schelde open te houden voor koopvaardijschepen."

1815

Zeeslag op de Noordzee?

Het stoomschip "Amstelstroom", dat Vrijdagavond van Hull arriveerde, rapporteerde, dat men op 30 mijl van IJmuiden gepasseerd was: een kruiser, twee onderzeeërs en een torpedoboot, welker nationaliteit onbekend was. Het waren echter waarschijnlijk

1820

Engelsche schepen. De bemanning van de "Amstelstroom" had blijkbaar order gekregen, zich niet verder over de schepen uit te laten. Vrijdagavond liep te IJmuiden het gerucht, dat Duitsche torpedobooten daar gewonden zouden aanbrengen.

1825

Hulp voor de gewonden.

Te IJmuiden is in opdracht van het hoofdbestuur van het Roode Kruis, de vroegere Vischhal in gereedheid gebracht om, indien het noodig mocht zijn, voor ongeveer 400 gewonden plaats te bieden. Bedden en verbandmiddelen zijn aangebracht.

1830

Militaire gezondheidscommissie.

— Voor de Nieuwe Hollandsche Waterlinie is een militaire gezondheidscommissie ingesteld, onder voorzitterschap van den dirigerend officier van gezondheid 1ste klasse, dr. Zeehuizen.

1835

Allerlei van de grens.

— Uit Eibergen bericht men ons:

Verschillende Hollandsche arbeiders komen geregeld nog over de grenzen. Met sommige maakten wij een praatje. Zij vertelden het volgende:

1840

Bij Bocholt lagen overal Duitsche militairen: bij Vreden (Duitschland) had men een cementbrug afgebroken om den toegang tot Holland te bemoeilijken.

Zekere ten B. wilde zich ten behoeve van een kraamvrouw over de grens begeven, doch hem werd de toegang belet. In Vreden, pl.m. 5 uur van de grens bevindt zich thans slechts een geneesheer, de andere werd aan het Duitsche leger toegevoegd.

1845

Om ook in de lucht de grenzen beter te kunnen onderscheiden, wappert ten behoeve van de vliegers de Nederlandsche vlag met wimpels van den torens der grensplaatsen. Bij het uitbreken van den oorlog hebben reeds sinds eenige dagen de zwakzinnigen de paviljoens op de Rekkensche heide ontruimd.

Boter wordt nog naar Duitschland uitgevoerd. De prijzen der eieren dalen hier tot 2 en 2½ cent per stuk.

1850

Voor de manschappen.

De Delftsche baritonzanger "Bram van der Stap" heeft aan de manschappen ter mobilisatie in Delft aanwezig, een kunstavond aangeboden.

Waarschijnlijk zullen nog meer dergelijke ontspanningsavonden volgen.

1855

Uit Haarlem:

Een aantal tandartsen te Haarlem hebben zich ter beschikking gesteld van den militairen geneeskundigen dienst, ten einde door hulpverlening op hun speciaal gebied, de gevechtswaarde van de troepen te verhoogen.

1860

De geneesmiddelen, welke eerst blijkens eene aankondiging van de apothekers met 20 pCt. in prijs verhoogd zouden worden, zullen thans weer tegen de normale prijzen berekend worden. Zij worden echter bij de kleinst mogelijke hoeveelheden afgeleverd, daar elke verspilling van geneesmiddelen voorkomen moet worden.

1865

De eerste uitkeering aan echtgenooten van landweer en militiemannen had gisteren ten stadhuize plaats. Ruim 400 vrouwen meldden zich aan. Over 10 dagen heeft de tweede uitkeering plaats.

Het nieuwe ziekenhuis van de inrichting "Bethesda Sarepta" is ter beschikking gesteld van het Roode kruis.

1870

Paarden voor het leger.

Men meldt ons:

Naar ons van betrouwbare zijde wordt medegedeeld heeft bij de paardenvordering op 1 Aug. zich in eenige gemeenten van ons land het geval voorgedaan, dat eigenaren van paarden, hetzij opzettelijk, hetzij uit onwetendheid, hunne paarden niet tot

1875

vordering hebben aangeboden. Teneinde moeilijkheden te vermijden voor deze personen en aangezien wij niet kunnen gelooven dat in deze benarde tijden ieder rechtgeaard vaderlander niet alles ervoor zou overhebben om ons leger zoo goed mogelijk aan zijne bestemming te doen beantwoorden, is het gewenscht, dat zij hunne paarden, vooral als zij geschikt zijn voor onmiddellijk gebruik onder den ruiter, zoo spoedig mogelijk

1880

ten verkoop aanbieden aan het adres van: directeur Remontewezen, Nieuwe Schoolstraat

Naspeuringen van Paul Theelen: 8 augustus 1914

38, te 's-Gravenhage. Wellicht dat er dan een dankbaar gebruik van zal worden gemaakt.

Moge het voorbeeld van H. M. de Koningin navolging vinden, die het grootste gedeelte Harer paarden kosteloos aan het leger heeft afgestaan.

1885

Varia.

Passen. — Vele Utrechtenaren, die in deze dagen per voet, per fiets of met ander vervoermiddel een omliggende gemeente wilden bereiken, hebben daarbij bezwaren ondervonden, doordat schildwachten hen aanhielden en hen niet wilden doorhalen, tenzij ze een pas konden toonen als Utrechtsch ingezetene.

1890

Waar moet ik dan zoo'n pas halen? was de vraag.

Op 't bevolkingsbureau, luidde 't antwoord, en zoo is 't geschied, dat gisteren het bevolkingsbureau letterlijk platgelopen werd om pasjes! Des morgens 6 uur al kwamen de eersten: Melkboeren, die naar buiten de stad moesten en waren teruggehouden. Op hoge beenen waren ze naar 't Oudkerkhof gestevend, onderweg hun kameraden waarschuwend, die mee een pas gingen halen.

1895

De ambtenaren op het bevolkingsbureau zijn den ganschen dag in de weer geweest, om het publiek aan passen te helpen. Geen oogenblik heeft het wachtlokaal leeggestaan en iedere bezoeker kwam met dezelfde vraag:

1900

Kan ik een pas van u krijgen, alstublieft?

De ambtenaren, die 't publiek hadden te bedienen, kwamen handen te kort. Zij rekenden uit, dat er wel tegen de 3000 passen zijn uitgereikt.

("U. D.").

1905

BINNENLANDSCH NIEUWS.

Prins Hendrik.

Donderdagavond bezocht Z. K. H. Prins Hendrik per auto 's-Hertogenbosch, waar hij een onderhoud had met militaire autoriteiten en eenige inrichtingen bezichtigde. Daarna vertrok Z. K. H. naar Roermond.

1910

Steenkoolbesparing.

— Te Almelo zijn de fabrikanten overeengekomen om wegens gebrek aan garens, kolen etc. korteren tijd per dag in de fabrieken te laten werken om op die manier del zaken zoolang mogelijk gaande te houden.

1915

Handel en bedrijf.

De Hengelosche textielfabrieken werken de volgende week halve dagen.

Stoomvaart gestaakt.

1920

— De stoombootdiensten van Harlingen op Londen, Hull en Leith, zijn, wegens den oorlogstoestand, gestaakt.

Kalm blijven.

1925

De "Deutsche Wochenzeitung für die Niederlanden" brengt oen eeresaluut aan de Nederlandschen Pers, die te midden van den wereldbrand de werkelijk klassieke rust bewaart en niet de minste poging doet om den meer en meer stijgende haat tegen de Duitschers aan te wakkeren.

1930

De "Wochenzeitung" vindt de booze volksstemming die hier en daar merkbaar is, van gewoon menschelijk standpunt wel verklaarbaar, maar terecht vraagt het blad: Is er één verstandig en beschaafd mensch, die de hier wonende Duitschers van wie er ontegenzeggelijk velen, het hunne hebben bijgedragen tot den vermeerderden bloei van den Nederlandschen handel, voor de daden hunner regeeringen verantwoordelijk zal stellen?

1935

Het artikel eindigt: Moge de haat van de individuen onderling niet tot uiting komen. En als een enkele Duitscher toch de gevolgen daarvan mocht ondervinden, laat hij dan zoo lang mogelijk zijn kalmte bewaren. Hij zal daarbij troost vinden, als hij bedenkt, dat zoovele Duitschers in Engeland, Frankrijk, Rusland, en België, de plaatsen waar zij tot nu werkten, als bedelaars hebben moeten verlaten, terwijl zij hier van de verschrikkingen van den oorlog bevrijd blijven.

1940

TELEGRAMMEN.

De Oorlog.

De inneming van Luik.

1945

MAASTRICHT, 8 Aug. (Van onzen correspondent). Voor hen die in hun huis blijven en zich niet met het openbare leven bemoeien, heeft de stad haar gewone aanzien, alleen met dit verschil dat de menschen ernstiger zijn en allen onder den indruk van het

Naspeuringen van Paul Theelen: 8 augustus 1914

vreeselijke dat er in hun buurt gebeurt. Komt men echter in aanraking met de verschillende inrichtingen dan krijgt men een geheel anderen indruk. In het Roode Kruis waren hedennacht weer 16 gewonden binnengebracht, allen Duitschers. Ze waren niet gehaald door de Roode Kruiswagens, maar aangebracht op boerenkarren. De zwaarstgewonden werden naar Calvariënberg overgebracht, de lichtgewonden naar de Villa Maja van den heer Seydlitz, welke villa ook al tot hospitaal is ingericht. Terwijl ik er sta, komt een boodschap van de hotels 'l'Aigle noir' en 'l'Empereur' om zoo noodig over hun hotels te beschikken. Een auto van Pander uit Den Haag staat voor de deur terwijl mij verteld wordt dat Prins Hendrik 400 bedden gezonden heeft. Daar komt een Belgisch heer binnen die vraagt naar een Belgisch officier, misschien zijn zoon; hij is er echter niet. Dr. Schaepkens is gisteravond uit Eysden teruggekeerd voor een dag, en deelt mede, dat de inrichting daar goed marcheert. Met dr. van Rood en vier zusters ging de dienst best. Ze hadden veel hulp van de Ursulinen in wier klooster de ambulance in ingericht. De gewonden onder wie vele Belgen maken het goed; er was slechts één met temperatuur. Dr. Hoebrechts uit Maastricht die de eerste dagen met opoffering van eigen praktijk in het ingerichte hospitaal alhier is bezig geweest, vertelt mij van de wonderen als het ware die gebeuren; een gewonde met doorgeschoten longen en die men dacht dat geen uur meer te leven had, maakt het thans naar omstandigheden buitengewoon goed. Bewonderingswaardig is het menschlievend werk dat hier verricht wordt. Vol ongeduld wacht men op de komst van den burgemeester die met het hoofdcomité van het Roode Kruis, Jhr. Wittert van Hoogland, Graaf van Pallandt en Dr. Hoogenboom, een conferentie moet hebben. Ik ga de deur uit en ontmoet twee vrouwen uit het dorpje Berneau; de een komt haar man zoeken, men heeft haar gezegd dat hij met een Roode Kruis wagen vervoerd is. Hij is er niet, ook niet in Calvariënberg; zo spreekt slechts Fransch en ik deel haar mede dat hij misschien in Eijsden is en men haar straks zal weten te zeggen of zijn naam onder de daar verpleegden is, 'men heeft ons alles genomen,' zegt ze, 'we hebben geen dak, geen geld, geen kleeren, en nu mijn man nog.' Vol lof spreekt ze over den graaf Van Eijsden, op wiens kasteel al de vluchtelingen onderdak en voeding vinden. Van daar kom ik op het politiebureau, waar de vestibule vol zit met schippersfamilies, mannen, vrouwen en kinderen, gevlucht van hun schepen in de grootste haast en familiën met kleine kinderen, die zich moeizaam voortslepen, maar door menschen op straat volgestopt worden met broodjes en fruit. De schippers hebben hun schepen in den steek gelaten en het broodnodige meegenomen. Vandaar ga ik naar de Rijkskweekschool; in het gymnastieklokaal zie ik lange geïmproviseerde tafels en daaraan mannen en vrouwen en kinderen, zich te goed doende aan brood met kaas en vleesch en warme koffie. De kinderen krijgen koekjes en chocolade, dames en heeren loopen af en aan om allen maar goed te bedienen, waschmanden vol boterhammen staan te wachten op de Belgische vluchtelingen, die nog successievelijk zullen komen. De menschen uit Mouland hebben de vreeselijkste verhalen en zeker is het dat, er van weerszijden, zoowel van Belgischen als van Duitschen kant, barbaarschheden gebeurd zijn: vier oude mannen vonden ze op hun weg opgehangen aan de boomen, stukken ijzer brachten ze mee die de projectielen in hun schepen hadden gedrongen. Maastrichtenaren, te Luik woonachtig en hierheen naar hunne familie gevlucht, vertellen dat buizen doorschoten zijn en dat er ook huizen branden en dat hier en daar ook menschen dood in de straten liggen. Af en toe hoort men hier nog het geschut. Ex-minister Regout heeft zijn woning beschikbaar gesteld voor het Roode Kruis en men is bezig die in te richten.

MAASTRICHT, 8 Aug. (part.). Omtrent de inneming van Luik door de Duitschers vermeldt de "Limburger Koerier" o. a. de volgende bijzonderheden: Vrijdagochtend halfvier maakte zich een waanzinnige paniek van de bevolking meester, als gevolg van het bombardement, dat de Duitschers begonnen. De menschen kropen in schuren en kelders, kortom, overal waar zij maar eenige dekking konden vinden. Door het bombardement werden vele huizen vernield. Het garnizoen verliet in den ochtend de stad in de richting van Seraing. Tot halfzeven bleven de Duitschers vuren, daarna zweeg de artillerie.

De Duitse troepen, bestaande uit infanterie en cavalerie, trokken in grooten getale de stad binnen. De bewoners boden geen weerstand, blijde, dat zij gespaard bleven. De Duitse troepen rukten op Herstal aan, om dit te omsingelen. Van acht uur in den morgen af begonnen de forten van Herstal hevig te schieten. In de richting Maastricht werd dit schieten om twee uur nog duidelijk gehoord. Bij Seraing werd een groot aantal Belgen gevangen genomen. Vele vluchtelingen uit Luik en omliggende dorpen kwamen te Maastricht aan. Van de grens af werden zij onder militair geleide gesteld en te Maastricht naar den garnizoenscommandant gebracht.

LUIK, 8 Aug. (part.). Het fort Loncin bood nog hardnekkigen tegenstand en bevindt

Naspeuringen van Paul Theelen: 8 augustus 1914

zich nog niet in handen der Duitschers. Overigens zijn de stad en de forten gevallen. De citadel hoeft door het vuur zeer veel geleden.

2015

BRUSSEL, 8 Aug. Volgens een bericht van den generalen staf, hebben 125,000 Duitschers een hevigen aanval gedaan op de forten van Luik, maar zij zijn er niet in geslaagd, door den ring van forten door te breken. Drie korpsen van het Duitse leger zijn gedecimeerd en zullen wel voor verscheidene dagen buiten gevecht gesteld zijn. Het Belgische leger heeft door zijn hardnekkigheid de grootste diensten bewezen aan de Fransche legers, die een groot gedeelte van het Belgische grondgebied bezet hebben. Honderden Duitse gevangenen zijn naar het hart van het land gebracht. De Duitschers vechten zonder geestdrift tegen de Belgen. De bladen zeggen, dat de forten van Luik te middernacht nog intact waren. Volgens de "Peuple", bevindt zich onder de talrijke Duitschers, die na het gevecht bij Evegnée krijgsgevangen gemaakt zijn prins George van Pruisen, neef van den Keizer, die de Duitse cavalerie aanvoerde.

2020

BRUSSEL, 8 Aug. Een divisie Duitse cavalerie is de Maas ten noorden van Luik overgetrokken, maar is bijna geheel vernietigd door de Belgische cavalerie.

2030

Duitschland en België.

BRUSSEL, 7 Aug. De minister van oorlog heeft vandaag de stelling Antwerpen bezocht, waar alle werken voleindigd zijn. Toen de minister officieel het succes der Belgische troepen bij Luik mededeelde, brak er alom groote geestdrift uit. De gouverneur van Antwerpen heeft de strengste maatregelen genomen tegen spionneerende Duitse officieren en soldaten, die deel uitmaken van de bemanning der vreemde schepen; zij zullen gedurende den staat van beleg geïnterneerd worden in pontons op de rivieren.

2035

BRUSSEL, 7 Aug. Het "Journal de Bruxelles" schrijft:

2040

Duitschland schijnt beetgegrepen door hoogmoedswaanzin; elk recht moet voor zijn recht om te heerschen wijken. Duitschland wil zijn leven leven! Dat is de formule van Bonnot, toegepast op de internationale betrekkingen, en Wilhelm zegt nota bene bij elke toepasselijke gelegenheid, dat hij een aanhanger is van Christus' leer! Er is echter een macht, die nog grooter is dan de Duitse, en dat is die der geheele wereld. Napoleon, die nog wel zooveel waard was als Wilhelm, is aan zijn eerzucht ten offer gevallen. Generaal von Emden heeft in zijn proclamatie aan de inwoners van Verviers herinnerd aan Waterloo; dat is echter een gebeurtenis, die den Duitschers tot voorbeeld moest strekken.

2045

2050

Duitschland en Engeland.

BERLIJN, 8 Aug. Het "Berliner Tageblatt" schrijft een artikel onder het opschrift: "Hoe de Britsche regeering met de Russische onderhandelde", waarin o.a. het volgende voorkomt: In het begin van Juni hebben wij een artikel gepubliceerd, waarop wij op grond van zekere belichten mededeelden, dat er tusschen Engeland en Rusland besprekingen gevoerd werden over een vlootplan. Den 11en Juni antwoordde minister Grey op een vraag van den afgevaardigde King over deze onderhandelingen, dat er geenerlei afspraak bestond, die de vrije beslissing der Britsche regeering of van het Britsche parlement over de vraag aan banden legde, of Engeland aan een oorlog tusschen andere mogendheden deelnemen zou, of niet. Ook waren er geen onderhandelingen over iets dergelijks aan den gang of lagen zij in het voornemen der Britsche regeering. De volkomen dubbelzinnigheid dezer verklaring blijkt thans uit het feit, dat – wij weten dit positief – bij het bezoek van Koning George aan Parijs op het voorstel van Iswolsky om een maritieme overeenkomst tusschen Rusland en Engeland aan te gaan, dit plan inderdaad aan den Britschen minister van buitenlandsche zaken is voorgelegd, en wij kunnen hier heden aan toevoegen, dat op het gunstig advies van minister Grey, de Britsche ministerraad besloot het plan goed te keuren. Daarop kwam het tusschen Britsche en Russische admiraliteit tot onderhandelingen over een eventueele samenwerking van de Russische en Britsche strijdkrachten ter zee. Niettemin beweerde den 13en Juni de "Westminster Gazette", die tot de regeering in zeer nauwe relatiestaat: dat er geen onderhandelingen gevoerd werden over een Britsch-Russische vlootovereenkomst. Wie het karakter van Grey kent, zal trouwens geen oogenblik geloofd hebben, dat zijn verklaring er op berekend was, den waren staat van zaken te verduisteren (?).

2055

2060

2065

2070

2075

PARIJS, 8 Aug. (part.). De Duitse kruisers "Göben" en "Breslau" zijn van Messina teruggekomen om kolen in te nemen, waarna zij weder gisteravond zee kozen. Zij vertrokken naar het zuiden, om daarna in oostelijke richting op te stoomen. De "Goeben" en "Breslau" vroegen hulp aan de Oostenrijksche vloot in Rola, maar deze zou

Naspeuringen van Paul Theelen: 8 augustus 1914

- 2080 die hulp geweigerd hebben, daar Oostenrijk aan Engeland nog niet den oorlog heeft verklaard.
- 2085 **LONDEN**, 8 Aug. In de "Daily Graphic" geeft de bekende publicist Lucien Wolf een analyse van den toestand. Hij betoogt, dat Italië niet neutraal kan blijven en haar neutrale, jegens Oostenrijk en Duitschland welwillende houding niet zal kunnen volhouden. Wil Italië zich bij haar bondgenooten van het Drievoudig Verbond aansluiten, kunnen wij daartegen niets inbrengen: wij zullen dan echter weten, waaraan wij ons te houden hebben. Wat Holland betreft, men dient maatregelen te nemen om den daarvoor van voedingsmiddelen, voor Duitschland bestemd, via de Hollandsche havens te beletten.
- 2090 De "Daily Mail" schrijft: Italië kan zich niet onzijdig houden, dit wordt haar verboden door haar tradities en haar belangen. Wij twijfelen er niet aan, naar welke zijde haar voorkeur zal uitvallen.
- De zeeslag.**
- 2095 **LONDEN**, 8 Aug. (part.). In het parlement sprak Churchill de berichten over een gevecht op de Noordzee tegen.
- Rusland en Oostenrijk.**
- 2100 **PARIJS**, 7 Aug. Men deelt mede, dat gisteren bij Obrenowatsj (op Servisch gebied, op korten afstand van de Save, ten westen van Belgrado) de Oostenrijksche artillerie het vuur opende op de Serviërs. De Servische batterijen antwoordden en legden den Oostenrijkschen kanonnen het zwijgen op. De Oostenrijksche artillerie trok zich terug, twee beschadigde kanonnen in den steek latend. De houding der Servische troepen was schitterend.
- 2105 **Oostenrijk en Servië.**
- PARIJS**, 8 Aug. (part.). De Oostenrijkers hebben Visegrad, aan de grens van het Sandsjak, ontruimd. De plaats werd door de Serviërs bezet.
- 2110 **Oostenrijk en Montenegro.**
- WEENEN**, 7 Aug. De Montenegrijnsche regeering heeft den Oostenrijksch-Hongaarschen gezant, Otto, medegedeeld, dat Montenegro zich in oorlog met Oostenrijk-Hongarije beschouwt. De gezant verliet daarop Cettinje.
- 2115 **De neutralen.**
- PEKING**, 7 Aug. China heeft zicht neutraal verklaard.
- Verspreide berichten.**
- 2120 **WEENEN**, 7 Aug. Keizer Franz Jozef heeft den Oostenrijksch-Hongaarschen gezant in Berlijn, graaf Szoegyen-Marich, het grootkruis van de Stefanus-orde met brillanten verleend.
- 2125 **PARIJS**, 8 Aug. (part.). De Duitse regeering heeft den Franschen gezant Cambon 3671 mark laten betalen voor den trein, welke den gezant naar de grenzen bracht. De Duitschers hebben daarbij den luxe-trein geconfisceerd, welke von Schön, den Duitschen gezant, kosteloos ter beschikking was gesteld.